

Statsforvalteren i Rogaland

Statsforvalteren i Rogaland sin tilrådning til Miljødirektoratet om vern av verdifull natur

Mosvatnet naturreservat, Stavanger kommune i Rogaland

Innhold

Verneforslag	3
Statsforvalteren sin tilråding.....	3
Omfang	3
Lovgrunnlag	3
Vurdering i forhold til naturmangfoldloven kap. II.....	4
Verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget.....	5
Lokale interesser	8
Planstatus	9
Inngrepsstatus.....	10
Saksbehandling	10
Oppstart av verneprosess	10
Høringsprosess og kort om innkommende uttalelser	10
Endringer under saksbehandling av verneplanprosess	29
Endringer etter oppstart av verneprosess	29
Endringer etter høringsfrist av verneprosess	30
Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser	30
Appendiks 1: Statsforvalterens merknader til forslag om forskrift	33

Verneforslag

Statsforvalteren sin tilrådning

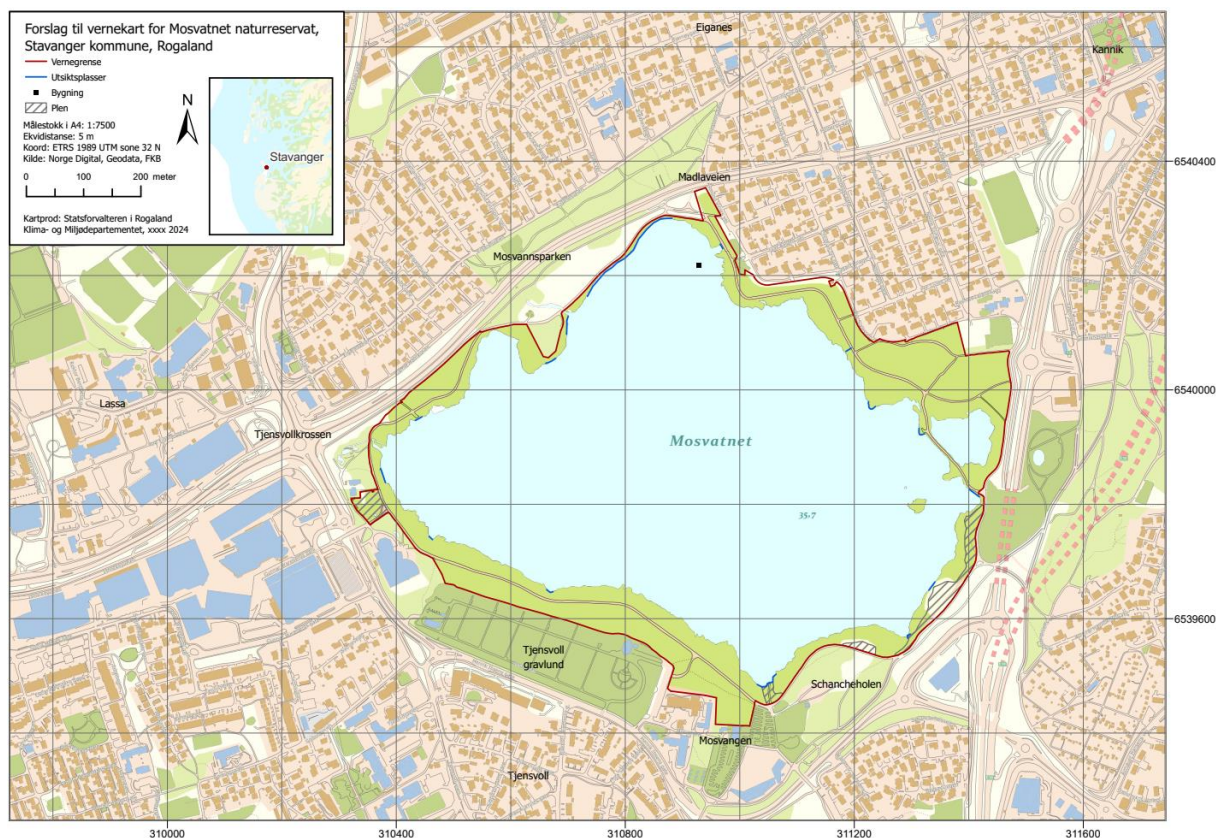
Statsforvalteren i Rogaland legger i samsvar med vedlagt forslag til verneforskrift og vernekart, fram følgende forslag om vern av verdifull natur (supplerende vern):
Mosvatnet naturreservat, Stavanger kommune i Rogaland.

Det har ikke, gjennom høringen eller på annet vis, kommet fram rettigheter til tiltak eller bruk som vil skade verneformålet eller skape vanskeligheter for forvaltningen av området på annet vis.

Vi er ikke kjent med eventuelle uklare eiendomsforhold.

Omfang

Verneforslaget dekker 608 daa i området rundt Mosvatnet i Stavanger kommune.

Figur 1. Forslag til verneavgrensning for Mosvatnet naturreservat, Lovgrunnlag

Statsforvalteren fremsetter forslag om vern som naturreservat i medhold av «Lov 9. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold» (naturmangfoldloven), § 37:

- «Som naturreservat kan vernes områder som
- inneholder truet, sjelden eller sårbar natur,
  - representerer en bestemt type natur,

- c. på annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold,
- d. utgjør en spesiell geologisk forekomst, eller
- e. har særskilt naturvitenskapelig verdi.

Som naturreservat kan også vernes et område som er egnet til ved fri utvikling eller aktive gjenopprettingstiltak å få verneverdier som nevnt i første ledd.

I et naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i reservatet.

Treffes vedtak om reservat som krever aktive gjenopprettingstiltak, eller vedtak om reservat der bruk er en forutsetning for å ivareta verneformålet, skal det samtidig med vernevedtaket legges frem et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk godtgjørelse til private som bidrar til områdets skjøtsel».

Vurdering i forhold til naturmangfoldloven kap. II

Ved utøving av offentlig myndighet så skal de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven (nml.) §§ 8-12, jf. § 7 legges til grunn. Det skal komme frem av beslutningsgrunnlaget hvordan prinsippene er vektlagt og tatt hensyn til i vurderingene av saken. I tillegg vil tiltak etter naturmangfoldloven bli veid opp mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. nml. § 14.

Kunnskapsgrunnlaget for Mosvatnet, jf. nml. § 8, skal «så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger». Mosvatnet som et bynært natur- og parkmiljø er sterkt påvirket gjennom aktiv bruk og skjøtsel i generasjoner. Derimellom har vannet vært demmet opp og benyttet som vannkilde for Stavanger. I dag er det til dels en parkutforming, med et betydelig stinett som er aktivt i bruk som rekreasjon, trening, konkurranse, og ferdselsåre til og fra Stavanger sentrum. I sør ligger en campingplass som tar imot turister hele året. Selv med sterk påvirkning så fremstår deler av området som mindre forstyrret. Særlig gjelder dette områder med rik-sump og kildeskog og vannflatene. Disse naturområdene i sjiktet rik strandskog og sumpskog er kategorisert som sårbare (VU), og er viktig for fugl og flaggermus, med økologiske funksjon for flere rødlistede arter. Viktige funksjoner omfatter hekke-, næringssøks- og overvintringsområde. Naturkunnskap om Mosvatnet har akkumulert seg over en årrekke, blant annet gjennom mulighetene for å registrere observasjoner av enkeltarter. I tillegg er det gjort naturtypekartlegginger av området, konsekvensvurderinger i samband med utbygging og vitenskapelig overvåking av fugl og flaggermus. Områdets karakter gjør det særskilt attraktivt for viktig biologisk mangfold og det vil kunne oppnå vitenskapelig betydning. De formelle kravene om vernestatus naturreservat er dermed oppfylt, jf. nml. § 37. Kunnskapsgrunnlaget til tilrådingen er hentet inn via tilgjengelige offentlige data, f.eks. naturbase, artsobservasjoner og Artskart, publiserte vitenskapelige

arbeid, tilgang til vitenskapelige data og direkte kontakt med fagpersoner med høy kompetanse innen naturfagfelt.

Gjennom verneforskriften foreslår Statsforvalteren juridisk bindende bestemmelser som fastsetter bruk og vern av området. Restriksjonene foreslått er rettet mot bruk som kan medføre skade eller forringelse av formålet med vernet og verneverdiene i området. Samtidig vil forskriften åpne for videreføring av bestemte aktiviteter. Dette er aktiviteter som i mindre grad vil ha påvirkning på verneverdiene. Dette gjelder særskilt bruk av turstinetverket. I så måte bør forskriftens regler ikke være mer restriktive enn nødvendig for å ivareta verneverdiene for framtidige generasjoner. Med bakgrunn i dagens bruksmønster av området på den ene side, og vesentlige naturverdier, særlig knyttet til flere artsgrupper og deres funksjonsområder på den andre side vil Statsforvalteren tilråde vern av Mosvatnet med status som naturreservat.

Ved å verne om både naturverdiene og de økologiske funksjonene disse gir ved Mosvatnet vil det bidra til å ivareta og oppfylle forvaltningsmålene slik disse er festet i naturmangfoldloven for naturtyper og økosystemer, jf. nml. § 4, og for arter, jf. nml. § 5. Kunnskapsgrunnlaget om arter, økologisk funksjonsområde, naturtyper og økosystem, samt hvordan et vern vil påvirke disse naturverdiene er vurdert som god. Kravet om kunnskap er dermed regnet som innfridd, jf. nml. § 8.

Mosvatnet naturreservat vil bidra med økt robusthet for bestander i regionen gjennom både å bidra med økologiske funksjoner på stedet samtidig være en del av et større nettverk av verneområder. Med dette vil et vernevedtak ha en positiv virkning på økosystemene lokalt og styrke robustheten til regionale bestander, jf. nml. § 10.

Et vern av Mosvatnet har ikke negative påvirkninger på naturmangfold, og dermed er ikke føre-var prinsippet, jf. nml. § 9, relevant. Vi ser heller ikke at nml. §§ 11 eller 12 har relevans, da et vernevedtak vil ha en positiv påvirkning på naturverdiene i og rundt Mosvatnet.

Verneverdier, påvirkningsfaktorer og effekter av verneforslaget

I forslaget om vern av Mosvatnet som naturreservat omfattes vannområdet, dvs. bunnen, vannsøylen og vannoverflaten, kantvegetasjonen inklusiv helofyttsump, strandskogsmark og sumpskogsmark, samt skogsområdene inntil. Det hele avgrenses, jf. forlag til vernekart, til et areal på totalt på 608 dekar derav 461 dekar vannflate, jf. AR5 – arealressurskart NIBIO. Området ligger innenfor bygrensen for Stavanger, helt nord på Jæren i et småkupert kystlandskap med tett bebyggelse, jf. Artsdatabanken. Bergarten fyllitt dominerer i berggrunnen (NGU). Fyllitt er omdannet leirstein fra eldre havbunn, og Stavangerregionen har flere varianter av fyllitt eller «råtafjell»¹. Fyllitten er en del av skyvedekke som kom til med dannelsen av den Kaledonske fjellkjeden. Fyllitten forvirrer lett, og tilgjengeligheten av mineraler og kalkmetning (jf. kalkinnhold i berggrunn NGU i økologisk grunnkart) gir opphav til mer variert vegetasjon. Biogeografisk hører området

---

¹ Riis, F. (2016) Stavanger: Landskapet og geologien. Stavangeren 3:7-21.

til den boreonemorale sone, dvs. en region med blanding med edelløvtre og bartre. Gjerne med edelløvtredominans på steder med rikere og varmere markslag. I tillegg hører det til den oseaniske seksjonen, jf. Artsdatabanken, dvs. at området er preget av milde vintre og mild sommer. Næringspotensialet i jordsmonnet og klima gir grunnlag for relativ høy skogsbonitet, jf. AR5 NIBIO. Ifølge arealressurskartet er verneområdets 608 daa areal fordelt på 9 daa bebyggelse og samferdsel, 5 daa åpen fastmark, 133 daa skog og 461 daa ferskvann. Til sammen med historisk og moderne påvirkning fra et voksende bymiljø, gir dette grunnlaget for en betydelig variasjon i biotoper.

Biotoper er et ensartet naturmiljø som utgjør levested for samfunn av dyr og planter, og som definerer levevilkår for disse. Enkelte arter er knyttet til en spesifikk biotop, mens andre arter drar nytte av områdene i deler av sine livssykluser. Det er først og fremst mangfoldet av økologiske funksjoner biotopene bidrar med som ligger til grunn for forslaget av området som naturreservat. Disse biotopene finner vi i vannmassene, på vannoverflate og på land og i luften ved Mosvatnet.

Det er flere rødlistede fuglearter som nytter området til hekking og oppvekst. I tillegg til besøkende arter som drar nytte av arealet under trekk, til overvintring eller som næringssøksområde, inkludert flere rødlistede arter. Det er også kjente bestander av flere arter flaggermus, også her flere rødlistearter. Til tross for sin nærhet til byen, er Mosvatnet en av de mest artsrike innsjøene i Rogaland med tanke på fugler. Hele 161 ulike fuglearter er registrert i artsobservasjoner på lokaliteten og er dermed i toppskiktet i Rogaland med omsyn til grad av undersøkelse. Mosvatnet har en spesielt viktig geografisk posisjon sentralt i nettverket av våtmarksområder i regionen. Vannet reduserer avstanden mellom de viktige verneområdene på Nord-Jæren (Ramsar Jæren) og sjøfuglverneområdene i Boknafjorden og Ryfylke.

Tabell 1. Oversikt over funksjonsområder for et utvalg av fugle- og flaggermusarter omfattet av formålet med vernet..

Art \ Område	Hele vannflaten	Vannkanten	Måkeholmen	Andedammen	Sump- og kildeskogen	Bokkaskeggen	Blande løvskog	Plener
Dvergspett					X	X	X	
Grønnfink		X			X	X	X	
Gråtrost		X			X	X	X	X
Hettemåke	X	X	X	X				X
Kaie		X			X	X	X	X
Sivhøne	X	X	X	X	X			
Sothøne	X	X	X	X				X
Toppand	X	X	X	X				
Toppdykker	X		X					
Tårnseiler	X				X	X	X	
Vannrikse		X	X	X	X	X		
Brunlangøre	X	X		X		X	X	
Dvergflaggermus	X	X		X		X	X	
Nordflaggermus	X	X		X		X	X	
Trollflaggermus	X	X		X		X	X	

Mosvatnet har særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for noen arter. For å illustrere viktigheten og variabiliteten av naturverdier i området trekker vi fram elleve av disse fuglearter her da de har sterk tilknytning til de forskjellige type habitatene som finnes i og rundt Mosvatnet. Herunder inkluderes vannflaten, bukter og vikene rundt vannet, sump- og strandskogene som delvis breier seg utover vannet og lager skjuleplasser, løvskogene, samt luftrommet over vann og vegetasjon.

Denne brede variasjonen som er viktig for de forskjellige fugleartene, er også viktig og legger til rette for den store variasjon blant flaggermus. Flaggermus foretrekker mye av de samme habitatene og næringsområdene som fuglene, men har en litt annen bruk, og benytter andre tider av døgnet. På grunn av spesifikk naturvariasjon rundt Mosvatnet er dette den mest verdifulle lokaliteten for flaggermus i Stavanger². Generelt sett trives flaggermus der flere biotoper møtes, mens de unngår tett skog og store åpne områder. Alle flaggermus er fredet gjennom Bernkonvensjonen som Norge signerte i 1986, og Bonnkonvensjonen fra 1994 aksepterte Norge handlingsplanen for vern av europeiske flaggermus, EuroBats³. For å ta vare på et viktig biotopelement blir flaggermusartene spesifikt inkludert som en del av formålet ved forslaget til Mosvatnet naturreservat.

I Artskart er det registrert 748 forskjellige arter innenfor områdeavgrensningen (per 05.09.2022). Det er til sammen gjort 20 309 individsregistreringer hvorav 90 % er fugler. Det er registrert 164 fuglearter i området, og 45 av disse er rødlistede. Hettemåke (CR), bergand (EN), sothøne (VU), grønnfink (VU), gråmåke (VU), fiskemåke (VU), sivhøne (VU), tjeld (NT), tårnseiler (NT), stær (NT), storskarv (NT) og gråspurv (NT) er blant de rødlistede fuglearter som oftest er observert. Toppdykker, sivhøne (VU), sothøne (VU), hettemåke (CR), knoppsvane, toppand, stokkand og sannsynligvis krikand hekket ved Mosvatnet i 2005 (Tysse, 2005). Videre er det registrert 239 karplanter, 27 mosearter, 42 lavarter, 119 sopparter og 7 pattedyr.

Sett i lys av mangler i regional og nasjonal verneportefølje⁴ har Mosvatnet naturreservat sentrale økosystemfunksjoner for en rekke artsgrupper, og utgjør samlet sett et helhetlig økosystem i et bynært område. Området dekker nødvendig produksjon av tilgjengelig næring for næringskjeden, og gir dermed stabile og robuste økosystemer med produsenter, konsumenter og nedbrytere. Dette skaper rom for flere organismer knyttet til vann og vannkantmiljø, det gir opphav til naturtyper og vegetasjon som næringsrike sump og strandskogsområder. Disse arealene sammen med helofyttsump vil gi en vesentlig produksjon av insekter for fugl og flaggermus. Planter, insekter og fisk i vannet gir næringsbidrag for en rekke dykkender og måkefugl, derimellom toppdykker og hettemåke. Mosvatnet svarer til utfordringene i verneporteføljen ved å øke dekningsgraden til enkelte utsatte naturtyper, i varm vegetasjonssone, dvs.

---

² Isaksen, K. (2008). Flaggermus ved Mosvannet. Strix Miljøutredning, Stavanger.

³ Miljødirektoratet. (2022). *Flaggermus i Norge*. <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/flaggermus>

⁴ Framstad, E., Blindheim, T., Erikstad, L., Thingstad, P.G. & Sloreid, S.-E. (2010). Naturfaglig evaluering av norske verneområder. – NINA Rapport 535. 214 s.

boreonemoral sone, i lavlandet, og dekker et produktivt skogsareal. Området har en robust naturvariasjon, men en betydelig del av denne variasjonen ligger i randsonen av vernet. Årsaken er at bynær beliggenhet, med en begrenset randzone rundt verneområdet. Selv om vernet svarer til mangler ved størrelse av verneområder (0,6 km²) så er området sårbart for endringer i arrondering og ytre påvirkninger. Likevel er naturtypevariasjonen i området skapt levested for en rekke trua og livskraftige arter. På større skala vil Mosvatnet i særlig grad bidra til nettverket av verneområder knyttet til fugleliv og flaggermus. Jæren og Ryfylke har flere våtmarksområder og fuglefredningsområder, der delområder har internasjonal status etter RAMSAR konvensjonen. Som en naturlig kopling mellom verneområder, hekkeområder, næringssøksområder og overvintringsområder bidrar Mosvatnet med viktig økologisk funksjon. Innenfor en radius av 10 km finner vi 10 verneområder. Disse områdene er i hovedsak små, og avstanden forbi Mosvatnet er stor. Med Mosvatnet som verneområdet vil avstanden mellom verneområdene mer enn halveres. Dette er med på å skape en robusthet for flere av verneområdene i regionen og dermed også bidra til at det økologiske nettverket økes. Mosvatnet er omringet av Stavanger by, og det blir naturlig oppholdssted for trekkende fugl. I tillegg til å bidra med til økologisk nettverk, så komplementerer naturverdiene i Mosvatnet den lokale verneporteføljen med å kunne ta vare på kombinasjonen av ferskvann, sump og skogsareal. Denne variasjonen i vannhushold skaper økosystem som er robust og har et høyt biologisk mangfold. De sentrale økosystemfunksjonene knytt til området er i stor grad dominert av vannet, og det vil gi naturlige økosystemtjenester med omsyn til framtidige klimaendringer med økt temperatur og økt nedbør.

Statsforvalteren konkluderer dermed at verneverdiene i Mosvatnet naturreservat er godt egnet til å dekke mangler i verneporteføljen både regionalt og nasjonalt. For mer inngående omtale av verneverdiene se framlegg i høringsdokumentet.

Lokale interesser

Mosvatnet ligger sentralt i Stavanger, og er i dag tilgjengelig for allmenheten som aktivitetsarena, med unntak av åpne vannflater. Stavanger kommune er grunneier og arealet blir forvalta som et friluftsområde.

Turstinettet er ferdselsåre mellom boligområder og arbeidsplasser i og rundt Stavanger by. Området er en naturlig tur- og aktivitetsarena for befolkningen. Stinettverket brukes i dag både av enkeltpersoner, organisasjoner, barnehager, skoler osv. til ulike formål som trening, omvisning og undervisning. Området er svært viktig arena i samband med folkehelse. Området er tilrettelagt for tur og trening med universell utforming også av utsiktspunkt.

Klubber nytter turnettverket til trening og konkurranser, og det blir arrangert større løp omfatter Mosvatnet helt eller delvis, som f.eks. Mosvannsløpet, Stavanger Parkrun, Tre-sjøersløpet, Energistaffetten, Stavanger maraton. I tillegg er det organisasjoner som også bruker områder utenfor sti-nettverket slik som Stavanger orienteringsklubb, jf. uttalelse til høring (under), og speiderorganisasjoner.

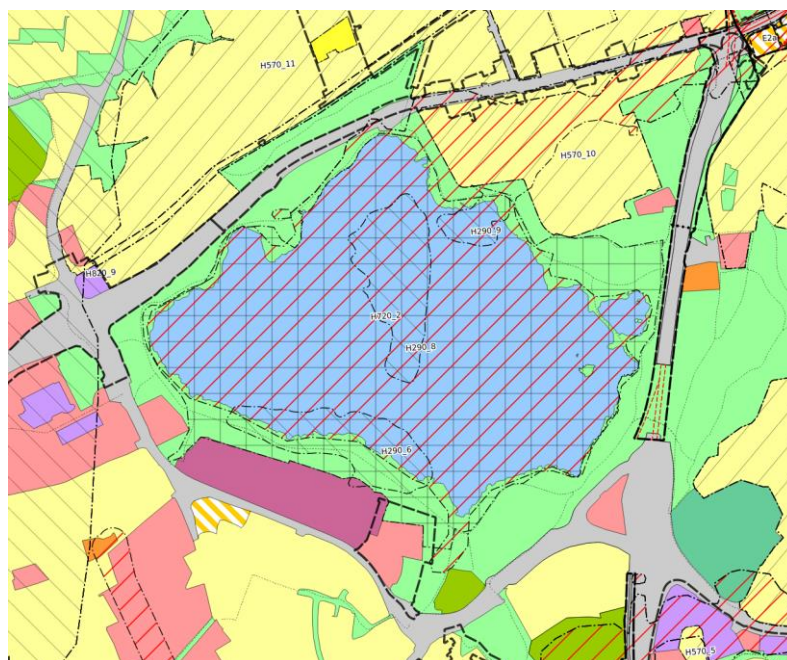

I tillegg har interesseorganisasjoner som naturvernforbundet og Stavanger turistforening guidede turer rundt Mosvatnet. Mosvatnet er også en destinasjon for turistnæringen, med guidede turer gjerne i samband med cruisetrafikk. Mosvangen camping er en populær overnattingsplass med grense til verneområdet i sør.

Lokale interesser er belyst i forarbeidet til høringen og gjennom innspill til høringen. Forholdet mellom befolkningens behov og aktivitetsregulering i forskriften har vært sentrale tema i dialogmøter med Stavanger kommune.

Planstatus

Stavanger kommune har et veldig bevist forhold til Mosvatnet og betydningen av dette for befolkningen, og for bynært naturmiljø. Planer og forslag om bruk av arealene har utviklet seg med byens behov, sist med gjennomføringen av kulvert over motorveien, mellom bakken opp mot Våland og Mosvatnet. I utgangspunktet planlagt med utfylling i Mosvatnet, men det ble senere endret i planprosessen. Gjeldene kommuneplans arealdel 2023-2040 (KP-2023-2040) (figur 2) gjenspeiler viktigheten av å ta vare på dette området som et friområde for befolkningen, jf. friområde FRI540. I friområdet er det ulike hensynssoner: støysoner H290_6, 8 og 9; flomfaresone H320_2 nedstrøms Kannikbekken. I tillegg vil turvegtrasé overlappet med verneavgrensinga. Avgrensinga vil ligge inntil grav- og urnelund GU9.

Figur 2. Utsnitt av kommuneplan (KP 2023-2040) for Mosvatnet.

I verneprosessen er det tatt omsyn til Stavanger kommune sitt reguleringsplanarbeid, med dagsenter og barnehage ved Mosvangen camping, og det tas omsyn til planlagt busstrasé langs Madlaveien.

Inngrepsstatus

Området har vesentlig kulturpåvirkning både eldre og ny. Områdene rundt Mosvatnet har vært et jordbrukslandskap med dyrket mark og beiteland, mens deler av området var tidlig skjøttet som park og skogsareal. Disse arealene har med byutviklingen blitt naturalisert, og det er nå mellom annet etablert et turstinett som går rundt Mosvatnet.

Vannets posisjon som ressurs kommer fram i striden rundt heving av vannspeilet på begynnelsen av 1800-tallet, men retten fant, juli 1806, at utbyggingen måtte begrenses. I høyesterett (1846) ble det avklart at stemmen (demning) må knyttes til kvernbruket og det ble satt en maksimal reguleringshøyde. Stemmen medførte også slutt på ålefiske i Mosvatnet. I midten av 1800-tallet ble Mosvatnet vannkilde for Stavanger, med vannuttak i «pumpehuset» nord i vannet. Her ble gikk overløp til Kannik-bekken. Etter 1900 har byutviklingen gradvis fortrent landbruksvirksomheten, og bebyggelse har komt tettere på Mosvatnet. Området har vært påvirket av flere utbygginger, særlig etableringen av Madlaveien i nord som medførte en utfylling i vannet og etablering av Texas-lunden, samt utfylling i samband med etablering av motorveien i øst. Her slukte utfyllinger den østre «fugleholmen» og det ble etablert en tursti som gav Andedammen i øst. I tillegg er området påvirket fra en eldre utfylling av myrareal vest for Mosvatnet gjennom renseseparken nordvest i området. Selv med vesentlige fysiske inngrep har området klart å utvikle og holde et variert økologisksystem funksjon.

Et omfattende turstinettverk er etablert rundt Mosvatnet, og deler av traseen er skjøttet som park med utsiktspunkt til vannet. Disse utsiktspunktene er tegnet inn i vernekartet.

Saksbehandling

Tabell 2. Oversikt over saksbehandlinga.

Navn	Oppstart	Høring	FM tilråding
Mosvatnet naturreservat	26.06.2021	02.05.2024	01.09.2024

Frist for å uttale seg til lokal og sentral høring var satt til 28.06.2024. Høringsutkastet var lagt ut til offentlig ettersyn på Statsforvalteren sitt nettsted og kunngjort ved annonse i Stavanger Aftenblad og Norsk lysingsblad. Liste over mottakere følger vedlegg til høringsdokument.

Oppstart av verneprosess

Statsforvalteren i Rogaland meldte 25.06.2021, med informasjonsbrev til grunneiere/rettshavere datert 20.08.2021, om oppstart av verneprosess for Mosvatnet biotopvernområde.

Det har i alt kom inn fem (5) uttalelser ved oppstartsmeldingen om biotopvern for Mosvatnet. Disse er fra Naturvernforbundet i Rogaland, Landbruksdirektoratet, Forum for natur og friluftsliv, Norges vassdrags- og energidirektorat, og Stavanger kommune. Merknadene er kommentert i høringsdokumentet.

Høringsprosess og kort om innkommende uttalelser

Verneplanen ble sendt på samla lokal og sentral høring 02.05.2024, med høringsfrist 28.06.2024, til grunneiere, lokale interessenter og sentrale instanser. I tillegg ble høringen publisert i Stavanger Aftenblad og Norsk lysingsblad. Informasjon om høringen har også blitt formidlet via sosiale media. I tillegg stilte Statsforvalteren i Rogaland på åpen høring om verneplanen ved Mostun natursenter 05.06.2024.

Lokale, regionale og sentrale høringsinstanser:

Arkeologisk museum UiS, AT SKOG SA, Avinor AS, Bane NOR SF, Barnas Norge, Besøksenter våtmark Jæren, Birdlife Norge, Bjerkreim kommune, Bokn kommune, Byhistorisk forening Stavanger, Den Norske Turistforening, Direktoratet for mineralforvaltning med bergmesteren for Svalbard, Eigersund kommune, Forsvarsbygg, Forum for Natur og Friluftsliv (FNF), Framtiden i våre hender, Friluftsrådernes Landsforbund, Gjesdal kommune, Grønnby Stavanger, GTI friidrettsklubb, Haugesund kommune, Hjelmeland kommune, Hå kommune, Idrettslaget Skjalg, Jernbandedirektoratet, Jæren turlag, Jærsoppen, Karmøy kommune, Kartverket, Klepp kommune, Klima- og miljødepartementet, Kommunal- og distriktsdepartementet, Kvitsøy kommune, Landbruks- og matdepartementet, Landbruksdirektoratet, Lnett AS, Luftfartstilsynet, Lund kommune, Lyse Kraft DA, Miljødirektoratet, Museum Stavanger AS, Natur og Ungdom, Naturvernforbundet i Rogaland, NHO reiseliv, NIBIO - Norsk institutt for bioøkonomi, NINA - Norsk institutt for naturforskning, NMBU - Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Nordisk informasjonssenter for flaggermus (NIFF), Norges Bondelag, Norges geologiske undersøkelser (NGU), Norges handikapforbund, Norges handikapforbund Nord-Jæren, Norges idrettsforbund og Olympiske og Paraolympiske Komité, Norges Jeger- og fiskerforbund avd Rogaland, Norges Miljøvernforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Skogeierforbund, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Norsk Bergindustri, Norsk Biologforening, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norsk Botanisk Forening, Norsk Botanisk Forening avd. Rogaland, Norsk Friluftsliv, Norsk Industri, Norsk Landbruksrådgiving Rogaland, Norsk organisasjon for terrengsykling, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk forening avdeling Rogaland (Birdlife Rogaland), Norsk Sau og Geit, Norsk Zoologisk Forening, Norskog, Næringsforeningen i Stavanger-regionen, Randaberg kommune, Riksantikvaren, Rogaland bonde og Småbrukarlag, Rogaland Bondelag, Rogaland brann og redning IKS, Rogaland fylkeskommune, Rogaland Idrettskrets, Rogaland Natur og Ungdom, Rogaland Orienteringskrets, Rogaland Sau og Geit, Sabima, Sandnes kommune, Skogselskapet, Skogselskapet i Rogaland, Sokkeldirektoratet, Sokndal kommune, Sola kommune, Språkrådet, St Svithun videregående skole, Statens vegvesen, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog SF, Stavanger Camping AS, Stavanger Kirkelige fellesråd Kirkevergekontoret, Stavanger kommune, Stavanger og Rogaland jeger- og fiskerforening, Stavanger Parkrun, Stavanger turistforening, Stavanger Utvikling KF, Stiftelsen WWF Verdens naturfond, Strand kommune, Suldal kommune, Syklistenes landsforening, syklistenes landsforening Rogaland, Time kommune, Tysvær kommune, Universitet i Bergen, Universitetet i Oslo, Universitetet i Stavanger, Utsira kommune og Vindafjord kommune.

Til høring kom det en muntlig uttalelse per telefon fra Stavanger parkrun som arrangerer et mosjonsløp rundt Mosvatnet hver lørdag. De var bekymret for hvordan et vern vil påvirke deres virksomhet.

Statsforvalteren informerte om at så lenge deres aktivitet bare foregår på turveinettet så vil et vern ikke være til hinder for aktiviteten. Statsforvalteren har synfart deres mosjonsløype⁵, og vurdert at vernet ikke vil påvirkes av aktiviteten i vesentlig grad.

I tillegg er det meldt inn 15 uttalelser til høring om verneplan for Mosvatnet naturreservat. Hver uttalelse ligger vedlagt tilrådingen, og Statsforvalteren gjengir her kort hovedpunkter ved hver uttalelse og vår vurdering av uttalelsen.

Bane Nor informerer Statsforvalteren om at verneplanen ikke berører jernbanens interesser og har derfor ingen merknader.

Statsforvalteren tar dette til orientering.

Byhistorisk forening Stavanger etterspurte høringsdokumentene adressert Byhistorisk forening via Altinn.

Statsforvalteren sendte høringsdokumentene via oppgitt e-postadresse, 10.05.2024. Byhistorisk forening Stavanger har ikke sendt ytterligere merknader til høringen innen frist.

Fredrik Melbo har som privatperson levert innspill som peker på at det er høyt antall fuglearter der til tross for at det ikke er et naturreservat, «*Kort oppsummert: Neit takk til naturreservat rundt Mosvanmet*».

Statsforvalteren tar innspillet til orientering og erkjenner at det er ulike syn på verneplanprosess i bynære miljø. Vi vil peke på at det er en del arbeid som i dag blir gjort bl.a. av Stavanger kommune for å ivareta naturverdiene i og rundt Mosvatnet. Med et vern vil disse verdiene få en juridisk sterkere beskyttelse, noe som vil kunne bidra til å opprettholde og forsterke mangfoldet av natur i området.

Jon Vemmestad protesterer mot planen som etter hans mening vil «*foringe de kvalitetene som var sentrale i denne vedtatte planen*.» [Disposisjonsplanen fra 2012, Stavanger kommune, vår anførsel]. Vemmestad stiller tre hovedspørsmål: i) «*planen grovt undervurderer betydningen som turområde for byens befolkning*», ii) Skaper ubalanse mellom vern og rekreasjon da området vil bli «*utradert og begrenset til en mørk tunnel, - særlig sommerstid*», og iii) saksbehandlingsfeil da Statsforvalteren ikke har direkte informert naboer langs vannets nordside.

Jon Vemmestad konkluderer med at verneplanen skal forkastes, subsidiært kan verneplanen ikke aksepteres som følge av saksbehandlingsfeil, og er sterkere vern for natur absolutt nødvendig og må dette legges til begrensede områder og ikke blokkere

---

⁵ <https://www.parkrun.no/stavanger/course/>

utsynet rundt hele vannet. Som minimum må siktlinjene fra 2012 planen opprettholdes. Naturreservatet bør begrenset til to områder. Disse er skissert i skisse vedlagt innspillet.

Statsforvalteren er ikke enig med Jon Vemmestad sin beskrivelse av verneprosessen eller den påvirkningen et vern etter naturmangfoldloven vil ha på aktivitetsnivået i området. I verneplanprosessen har vi gjennomgående hatt et vesentlig fokus på dagens bruk av området. I samråd med Stavanger kommune har vi utarbeidet et verneforslag som regulerer aktivitetsnivået minst mulig, men likevel klarer å ta vare på de vesentlige naturverdiene. Videre så har Stavanger kommune, som grunneier og arealmyndighet, lagt restriksjoner på bruken av området. Disse restriksjonene er videreført, og relativt få nye restriksjoner er lagt til gjennom forskrift. I utarbeidelsen av forskriften er det også lagt vekt på forvaltningsoppgavene i etterkant slik at reglene skal være lette å forstå for befolkningen og lette å forvalte. Med omsyn til ferdselsaktivitet for den enkelte til fots, er det ikke lagt restriksjoner i verneområde annet enn på åpne vannflater. For større arrangement er det fritt på turvegnettverket og på markerte flater i vernekartet. For motorisert ferdsel er det et forbud, med unntak av el-sykkel, el-sparkesykkel og el-rullestol, det er også unntak for utrykningskjøretøy på oppdrag (ikke øvelse) og for skjøtsel på oppdrag fra forvaltningsmyndighet. For større arrangement må det søkes tillatelse om for å få adgang utenfor turvegnettverket. Grensen vil avhenge av fotavtrykket til aktiviteten, men grensen er satt slik at en skoleklasse skal kunne besøke naturreservatet uten hinder. De store arrangementene som mosjonsløp etc. vil kunne bli arrangert som før uten hindring så fremt de holder seg til turstinettverket og plasser markert i vernekartet. Arrangører av løp har vært på høringslista.

Vemmestad peker på at utsynet til Mosvatnet vil gro igjen, og at på dette punktet er Stavanger kommune sin disposisjonsplan fra 2012 bedre. Disposisjonsplanen er en viktig del av grunnlaget for verneplanprosessen, og med omsyn til utsiktspunkt til vannflaten er den nær identisk med disposisjonsplanen. Vi har i samråd med Stavanger kommune foreslått i vernekartet 15 utsiktssoner langs vannet, disse er i dag i stor grad skjøttet som utsiktssoner. Vi ser ikke at vernet vil være til framtidig hinder for utsikt sammenlignet med dagens tilstand. Med omsyn til personer med redusert helse eller funksjonsutfordringer er turvegnettverket etablert for universell utforming, og motorferdselsforbudet er ikke til hinder for el-rullestol.

Videre så klager Vemmestad på vår saksbehandling i og med at vi ikke direkte har varslet naboer, og han mener dette er en saksbehandlingsfeil. Statsforvalteren avviser dette.

«Saksbehandlingsreglene i naturmangfoldloven §§ 41 til 43 stiller krav om tilrettelegging for best mulig samarbeid med grunneiere, rettighetshavere, berørte næringsinteresser og representanter for lokalbefolkningen (herunder utøvere av samisk kultur og samisk næring), kommunen og fylkeskommunen, Sametinget og andre berørte myndigheter...», jf. veileder til oppretting av verneområde M481 – Miljødirektoratet. I saksbehandlingen er alle grunneiere med areal som omfattes av vernet og rettighetshavere varslet direkte, men naboer regnes ikke som rettighetshaver etter forskriften. Det er dermed ingen saksbehandlingsfeil at naboene ikke er varslet direkte. Vemmestad har retter tilsvarende andre borgere av Stavanger kommune. Vi har varslet borgere av Stavanger kommune gjennom Stavanger Aftenblad, Norsk lysningsblad, våre hjemmesider, sosiale media, og vi har deltatt på åpent møte ved Mostun natursenter. I tillegg er saken omtalt

i Stavanger Aftenblad (artikkel og leder), samt av andre aktører på sosiale medier. Vi anser dette som at befolkningen er tilstrekkelig opplyst og har fått tilstrekkelig mulighet til å uttale seg både skriftlig og muntlig.

Vemmestad foreslår alternative avgrensinger av vernet, Statsforvalteren er av den oppfatning av dette vil svekke vernet av naturverdiene vesentlig og tar innspillet ikke til følge.

Lnett AS er områdekonsesjonær for strømnett i regionen og uttaler seg i forhold til sine interesser.

Lnett ønsker at **§ 4 Generelle unntak fra vernebestemmelsene** «drift og vedlikehold, og nødvendig istandsetting ved akutt utfall på eksisterende strøm- og lysnett i og inntil verneområdet» også skal inkludere fornying og nyetablering av strøm- og lysnett.»

Lnett ønsker at **§ 7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser** «g. nødvendig motorisert ferdsel i samband med drift, vedlikehold, oppgradering og fornying av strøm- og lysnett.» skal flyttes og inkluderes i **§ 6 Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene** slik at Lnett vil ha mulighet for motortransport ved vedlikehold, drift, og oppgradering som ikke inngår under **§ 5 (akutt utfall eller fare for akutt utfall).**»

Statsforvalteren tar innspillet til delvis etterretning, men viser til tidligere kongelig res. for frivillig skogvern om forvaltning av strømlinjer i naturreservat, jf. kgl.res 21.06.2024. Statsforvalteren har lagt seg på tilsvarende ordlyd som norm for forskrifter til frivillig skogvern. Det er dermed gitt åpning for drift og vedlikehold og nødvendig istandsettelse ved akutt utfall på eksisterende nett, men framtidige endringer inklusiv fornying og nyetablering av nettet vil ikke inngå som en del av det generelle unntakene. Årsaken er at oppgradering og fornying vil kreve planlegging og det vil da ikke være en vesentlig ulempe for Lnett AS å involvere forvaltningsmyndigheten på et tidlig tidspunkt for å avklare best mulig løsning for verneområdet. En oppgradering og fornying av eksisterende strømnett vil kunne påvirke verneverdiene, bl.a. ved at hogstsoner i skog kan endres som følge av tiltak. Det er derfor vesentlig for verneformålet at forvaltningsmyndighet kan delta for å finne minnelig løsning, jf. kgl.res 21.06.2024.

Når det gjelder nyetablering er det snakk om et helt nytt anlegg, og det vil være et vesentlig inngrep i naturverdiene. Statsforvalteren var i samtale med Lnett AS, 25.06.2024, for å avklare om det var planer om nyetablering av anlegg i verneområdet, og informere om vårt standpunkt i samsvar med kgl.res. Lnett AS stadfester at det ikke er planer om nye anlegg i tilknytting Mosvatnet naturreservat. Det er dermed ikke noe konkret forslag å vurdere på nåværende tidspunkt. Mosvatnet naturreservat har sine største naturverdier knyttet til randsonen av verneavgrensingen, og et nytt anlegg vil potensielt ha stor påvirkning om det blir kabler i bakken eller luftspenn. Det er derfor ikke mulig å ha en vurdering av et slikt inngrep i forhold til verneformålet eller verneverdiene. Derfor vil Statsforvalteren ikke tilråde en åpning for nyetablering i forskrift. Eventuelle framtidige nyetableringer må dermed vurderes av

forvaltningsmyndigheten etter § 48 i naturmangfoldloven, eller gjennom en formell endring av verneforskrift og kart.

Med omsyn til Lnett AS sitt ønske om å flytte punkt om motorferdsel fra spesifiserte dispensasjonsregler til generelle unntak, følger vi avklaringer på departementsnivå ved kgl.res. 21.06.2024. Ordlyden blir ikke endra og Lnett AS må søke om dispensasjon fra vernereglene for motorisert ferdsel. Det er derimot påregnelig at dispensasjon blir gitt, men på vilkår for å sikre verneverdiene og formålet med verneområdet.

Med bakgrunn i Lnett AS sitt innspill spesifiserer vi i forskrift at oppgraderinger og fornying av el-nett må søkes om. Spesifiserte dispensasjonsregler § 7 g lyder: «*oppgradering og fornying av strøm- og lysnett.*».

Naturvernforbundet i Rogaland har innspill til verneplan på egne vegne og i samband med organisasjoner knyttet til Mostun natursenter overlappende med Mosvatnet naturreservat. Organisasjoner knyttet til Mostun natursenter er Naturvernforbundet (NiR), Besøksenter Våtmark Jæren (BVJ), Birdlife Stavanger og omegn, Rogaland botaniske forening, Mostun frøbibliotek, Besteforeldrenes klimaaksjon og Jærsoppen – sopp og nyttevekstforening.

Naturvernforbundet i Rogaland har fire hovedpunkt i sitt innspill knytt til aktivitet med utgangspunkt i Mostun; i) undervisning, ii) publikumsarrangement, iii) prosjekter i og ved Mosvatnet, og iv) fremtidig utviding.

Statsforvalteren vil bemerke at:

i) klasseundervisning, 30-35 personer, ikke vil bli vurdert som større arrangement, og er dermed ikke omfatta av forbudet mot større arrangement. Det betyr at lærere eller organisasjoner kan ta med en klasse på tur og vise Mosvatnet naturreservat uten hindring. Her vil vi likevel gjøre oppmerksom på at innsamling av materiale til undervisning på stedet eller i klasserom er forbudt, jf. verneforskriftens § 3 bokstav a og b. Dersom undervisningen har til hensikt å vise plante og dyreliv utover uforstyrrende observasjoner på stedet, så må dette søkes om, jf. § 7 bokstav n. Dette punktet er lagt til for at naturreservatet skal kunne nyttes i undervisning, på en skånsom måte. Det blir ikke et generelt unntak da forvaltningsmyndigheten må ha oversikt over den samlede belastningen, og det kan være områder som vil trenge ekstra beskyttelse. For innsamling i vann vil det være adgang til dette ved de strekk som er avgrenset for utsiktshogst. Utover dette er det ikke forventelig å få tilgang til vannet for å samle inn avgrenset materiale til undervisning. For innsamling av materiale til undervisning må lærere og organisasjonene belage seg på å gjøre dette hovedsakelig utenfor vernet. Det kan gis unntak for dette i områdene tilgjengelig for større arrangement, jf. skravur i vernekart. For innsamling av materiale i skog henvises det til areal tiltenkt større arrangement ved Mostun, samt skogsareal som ligger utenfor verneavgrensingen. Det er slike skogsareal ved Texas-lunden og vest for gravlunden. Merk at for innsamling av materiale må tiltakshaver også ha grunneier samtykke. Dette betyr at for undervisning ved Mostun, i klasserom eller lignende, må organisk materiale være samlet inn andre steder enn i Mosvatnet naturreservat. Det betyr at undervisning eller tilsvarende

demonstrasjoner må planlegges. Dersom det skal samles inn eller vises fram materiale på en ødeleggende eller forstyrrende måte er det krav om dispensasjon fra vernereglene, jf. § 7 bokstav n. Det legges opp til at forvaltningsmyndighet kan gi en tidsavgrenset dispensasjon på opptil fem år.

For undervisning av grupper der det legges opp til midlertidige stopp langs turvegnettverket; Naturvernforbundet viser til at i slike tilfeller må gruppen bevege seg ut av turvegnettverket for å gi plass til forbipasserende, spaserende, joggende eller syklende. Dersom det er en mindre gruppe (skoleklasse eller tilsvarende) så er dette uproblematisk da en slik gruppe ikke er omfatta av forbudet mot større arrangement, og det ikke er et generelt ferdselsforbud i verneområdet. Dersom det er en større gruppe, og det er påregnelig med slik stopp, vil det være et større arrangement med krav om dispensasjon. Dersom det er større grupper må disse ha stopp i områdene som er tiltenkt større arrangement, jf. skravur i vernekart, og områder beregnet som utsiktspunkt.

For forskning er det gitt en tilsvarende åpning, her vil det være krav om at det skal være knyttet til et konkret forskningsprosjekt, og at det ikke kan gjennomføres andre steder enn i Mosvatnet naturreservat. Innsamling av materiale for identifisering og registrering i offentlige herbaria eller offentlige databaser, som Artsobservasjoner, er ikke tilstrekkelig i seg selv for å bli vurdert som forskning, uavhengig av innsamlers bakgrunn og tilknytting.

ii) Større arrangement er mulig på turvegnettverket og på areal skravert med dette formål i vernekartet. For å imøtekomme Mostun sitt behov er arealet mellom Mostun og Stavanger kunstmuseum skravert ut som areal egnet for større arrangement. For større arrangement med aktivitet utenfor areal egnet til større aktiviteter, jf. vernekart, er det krav om dispensasjon. For større arrangement, eksempel tursti eller rebusløp, som strekker seg over lengre perioder vil et anslått samlet besøkstall være grunnlaget for vurderingen av krav om dispensasjon. For arrangement uten sikker deltakelse vil et øvre anslag på antall personer være gjeldende som grunnlag for vurdering av krav om dispensasjon. For større arrangement, omvisning i verneområdet etc. må tilstelningen holde seg til turvegnettverket og skraverte områder i vernekartet. For midlertidig stopp se andre avsnitt i punkt i).

iii) Naturvernforbundet i Rogaland har to prosjekter innenfor avgrensingen av verneområdet. Begge disse vil kunne karakteriseres som skjøtselstiltak, og må avklares med forvaltningsmyndighet. Stavanger kommune er tiltenkt rolle som forvaltningsmyndighet, og de må ta stilling til om de skal involvere Naturvernforbundet i skjøtselstiltakene de har gående. Etter vernevedtak vil ikke Naturvernforbundet kunne iverksette slike eller tilsvarende skjøtselstiltak på eget initiativ uten samtykke/opdrag fra Stavanger kommune.

Når det gjelder dronflyging så er dette forbudt, og det må synliggjøres som en viktig del av skjøtselstiltaket, og forvaltningsmyndighet må be om dette som en eksplisitt del av skjøtselstiltaket. Om ikke så må NINA/Naturvernforbundet søke om dispensasjon fra vernereglene med henvisning til forskningsprosjekt.

iv) Framtidig drift av Mostun og økt aktivitet. Vi kan ikke se at verneforskriften legger hinder for utvidet drift av Mostun eller deres aktivitet, så fremt disse aktivitetene er tilpasset og ikke bryter vernereglene. Med omsyn til økt aktivitet så er det forventet en generell økt aktivitet ettersom Stavangerregionen er en vekstregion i befolkning og turrstbasert næringsliv. I forvaltningen av Mosvatnet naturreservat vil det bli lagt vekt på den samlede belastningen fra all aktivitet på verneområdets verdi og formål. Den anslåtte økte aktiviteten ved Mosvatnet vil bli en del av den totale belastningen på området, og vil måtte legges til grunn ved den helhetlige vurderingen av ny eller økt aktivitet. Dette vil kunne gi begrensninger i forhold til forvaltningen av verneområdet. Dersom det økte presset av besøkende blir problematisk for verneområdets verdi og formål, så må forvaltningsmyndigheten foreta prioriteringer. Det er da naturlig at enkelte aktiviteter som krever dispensasjon kan bli avgrenset i tid og rom, men forvaltningen kan ikke pålegge begrensninger utover det som ligger i verneforskriften. På den måten er det åpnet i forskrift for at næring, organisasjonsliv, og undervisningstilbud skal kunne utvikle seg, men innenfor rammen av verneformålet. Om forvaltningsmyndighet ser at formålet med vernet ikke oppnås med reguleringene i foreslått verneforskrift vil de eventuelt måtte revidere verneforskriften for å tilpasse den bedre.

Statsforvalteren vil tilråde forvaltningsmyndighet om å lage en forvaltningsplan og besøksstrategi for Mosvatnet naturreservat.

Etter innspill fra Naturvernforbundet i Rogaland og dialog per e-post, har Statsforvalteren tilpasset vernekartet med å tilføye et areal for større arrangement mellom Mostun og Stavanger kunstmuseum, i tillegg har vi tilføyet et punkt til forskriften om undervisning. Spesifiserte dispensasjonsregler § 7 bokstav n lyder:

«avgrenset bruk av verneområdet i samband med undervisning og vitenskapelig forskning.»

Norges vassdrag- og energidirektorat (NVE) uttaler seg om vassdrag -og energiinteresser, og har ingen merknader til forslag om Mosvatnet naturreservat. NVE bemerker at Lnett AS er områdekonsesjonær for strømnnett.

Statsforvalteren tar innspill til orientering, og bemerker at Lnett AS sine uttalelser blir vurdert som eget punkt.

Språkrådet uttaler seg til navneforslag til verneområdet, og de støtter bruken av Mosvatnet naturreservat som navn.

Statsforvalteren tar innspill til orientering.

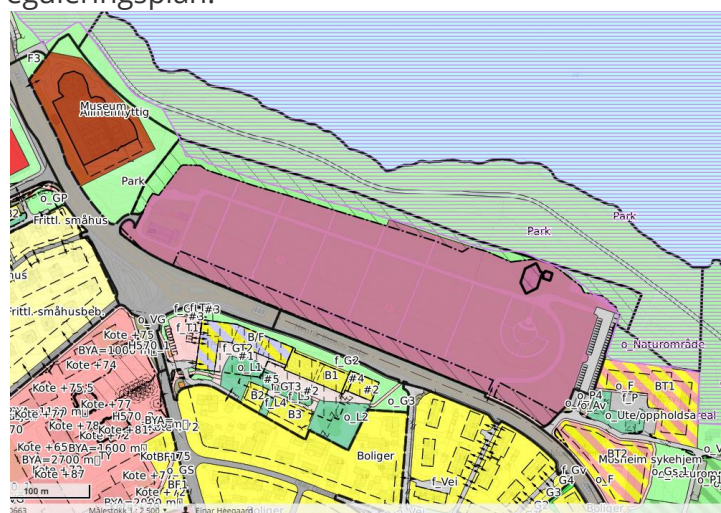
Statnett SF har ingen planer om transmisjonsnett som berører Mosvatnet naturreservat og har dermed ingen merknader.

Statsforvalteren tar innspill til orientering.

Stavanger kirkelige fellesråd (SKF) uttaler seg som forvalter av Tjensvoll gravlund. SKF viser til at verneavgrensingen går helt i grensen av gravlunden, og at gravlunden har behov for eventuelle tiltak i skråningen nordsiden av gravlunden. Det er Stavanger kommune som er grunneier, men SKF viser til et pågående arbeid (administrativt) om overtakelse for deler av eiendommen som er regulert til gravlund. «*Eiendommen 57/572 er markert med lilla på kartutsnittet. Det meste av eiendommen er regulert til og etablert som kirkelig eiendom. Parkeringsplassen i øst er regulert til og etablert som offentlig parkering. Et belte som løper fra vest, langs nordre del av eiendommen og delvis i øst er regulert til og etablert som naturområde. Disse offentlige arealene som ikke er kirkelig eiendom deles fra og legges til kommunens øvrige eiendom i området. Den gjenværende delen av eiendommen overføres ved denne avtalen som kirkelig eiendom.*», jf. SKF sin uttale.

«*Kirkevergen ber derfor om at grensen til naturreservatet først starter på nedsiden av det opparbeidede området (der også den fremtidige tomtegrensen skal gå). Tilsvarende i området i grensene mot parkeringsplassen i gravplassens nord-østre hjørne.*»

Statsforvalteren inviterte til dialogmøte med SKF for å få klarhet i deres uttale, forklare litt nærmere hva vernet vil bety for gravlunden og se om det fins minnelige løsninger. Statsforvalteren peker på at grensen er tegnet inn utenfor areala regulert som gravlund i kommunen sin reguleringsplan.

Figur 3. Grenselinjen mellom verneområdet og gravlunden er trukket langs den øvre rekken med boketrær i skogen som grenser inn til gravlunden. Disse trærne har en verdi for naturmangfoldet i skogen og er en del av kantsonen.

Figur 4. Foreslått grense mellom gravlund og verneområdet. Bøketrea er inkludert i verneforslaget.

Trerekken står i overkant av skråningen fra gravlunden og Statsforvalteren ser det som et viktig element av naturreservatet å ta vare på eksisterende skogsmiljø mellom gravlunden og Mosvatnet. Dette er et sammenhengende løvskogsbelte med dominert av bøk og forekomster av alm, ask, og går over mot sump- og strandskog på nordsiden av turvegen. Denne delen av verneområdet gjenspeiler hele fuktighetsgradienten i skogsbunnen og har stor biologisk variasjon. Området mellom gravlunden og Mosvatnet er en av de bredere kantsonene, men med forslaget til SKF vil den bli redusert med opptil 26,5 %. Rundt Mosvatnet er de største naturvariasjonen knyttet til randsonen av verneområdet og en innskrenking vil ha betydning for robustheten i verneområdet. Derfor vil Statsforvalteren beholde vernegrensen slik den er satt ved den fysiske grensen mellom skogsarealet og gravlunden. Det vil si i området avsatt som naturområde, jf. reguleringsplan nr. 2372 for Tjensvoll gravlund. Hillevåg bydel.

Statsforvalteren søker derfor minnelig løsning med SKF, der gravlundforvalter blir gitt muligheter for stell av 5 m kantsoner i verneområdet. Dette for å opprettholde en verdighet og fredfylt atmosfære for gravlunden. Stell av kantsonen omfatter enkel rydding av vekster, det inkluderer ikke felling av trær. Trær som lener seg utover gravlunden eller har grener hengende over gravlunden kan stelles for å unngå skade og

fare for skade. Stell omfatter ikke bruk av område til å deponere hageavfall eller aktiv kompostering. Forvalter av gravlunden kan gjennomføre stell av kantsonen uten søknad, dvs. stell er formulert som et generelt unntak fra vernereglene, jf. § 4 bokstav g.

I samtale med SKF kom det fram at det kan være framtidige behov med omsyn til avrenning. For å imøtekomme gravlundens behov blir det åpnet i forskriften for søknad om vedlikehold og etablering av ny grøft ved gravlunden. Statsforvalteren ønsker at det skal være en dialog mellom forvaltningen av gravlunden og forvaltningen av verneområdet, slik at gode løsninger kan finnes og samtidig minimere inngrep, forringelse og skade på naturverdiene. Ved vurdering av nye grøfter må det dokumenteres at det er et reelt behov for tiltaket.

I tillegg er det et krav om at gravlunder skal være inngjerdet. I dag er ikke Tjensvoll gravlund inngjerdet i grensa mot skogen. For å muliggjøre at forvalter av gravlund skal kunne oppfylle krav om inngjerding, jf. gravplassforskriften § 7 første ledd, er det åpnet for søknad som spesifisert dispensasjonsregel. Om gravlundsforvalter søker om dispensasjon skal dette være påregnelig, men forvaltningsmyndighet for verneområdet vil kunne vurdere vilkår med omsyn til utforming og tidspunkt for arbeid. Her er det spesielt viktig med omsyn til trærne som står i grensen til gravlunden slik at disse ikke blir skadet hverken over eller under bakken.

I forskrift er det lagt til følgende generelle unntak:

§ 4 bokstav g lyder:

«Stell av inntil 5 meter kantsone mot Tjensvoll gravlund med hensyn til gravlundens særpreg. Stell omfatter skånsom rydding av buskvegetasjon og greiner av tre som lener seg utover vernegrensa. Stell omfatter ikke felling av løvtre eller deponering av hageavfall.»

I forskrift er det lagt til følgende spesifiserte dispensasjonsregler;

§ 7 bokstav l og m lyder:

«

- l. felling av lauvtre i 5 meter kantsone mot Tjensvoll gravlund.*
- m. etablere gjerde for å ringe inn gravlunden.»*

Stavanger kommune stiller med vedtak i Stavanger formannskap enstemmig positiv til foreslått vern av Mosvatnet som naturreservat.

I sakspapirene står det *«Forskriften skal ikke være til hinder for drift av områder, eksempelvis planting av nye trær,...»*.

Stasforvalteren tar Stavanger kommune sitt innspill til orientering, men vil presisere at «drift» tilsvarer «skjøtsel» og forvaltningsmyndigheten har noe utvidet fullmakt til å gjennomføre tiltak som skjøtsel, jf. § 9 i forskrift, selv for enkelte tiltak som kan være i strid med vernereglene.

Etter foreslått forskrift om Mosvatnet naturreservat, § 3 andre avsnitt bokstav a, er det forbud mot å plante ut tre:

*«Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp, inkludert lav, eller deler av disse fra naturreservatet. **Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.**» [vår utheving]*

Dersom å plante tre er en del av skjøtsel av skogsområdene, f.eks. ved å plante erstatningstre ved rotvelt eller liknende for å opprettholde den økologiske funksjonen, vil det kunne regnes som skjøtsel, jf. § 47 i naturmangfoldloven. I alle andre sammenhenger vil treplanting være forbudt.

I praksis betyr det at Stavanger kommune, tiltenkt forvaltningsmyndighet, kan plante ut tre som skjøtselstiltak, men en kan ikke velge fritt mellom alle treslag, jf. Statsforvalteren sine merknader til § 9 skjøtsel i forslag om forskrift. For alle andre vil det være forbudt å plante ut tre, med mindre det er på skjøtelsoppdrag fra forvaltningsmyndigheten.

Stavanger maritime museum

Stavanger maritime museum (SMM) har levert innspill i to omganger, 28.05.2024 og 02.07.2024. Sist innspill er datert etter frist, men vi velger å vurdere den som et tillegg til innspillet av 28.05.2024 og påfølgende dialogmøte 06.06.2024.

Stavanger maritime museum etterlyser, 28.05.2024, tettere kontaktflater mellom kulturminnemyndighet og Statsforvalteren om verneplanprosesser, og ber om et dialogmøte. I dialogmøtet diskuterer vi hvordan et vern etter naturmangfoldloven også vil beskytte kulturminner, og at ved skjøtselstiltak, enten for kulturminne eller av omsyn til naturvernverdiene, vil både forskrift og kulturminneloven være gjeldene, jf. tidligere vernevedtak av områdevern i kgl.res. For Mosvatnet naturreservat er vi innstilt på å tilrå etter den standard som er fastsatt i kgl.res. 21.06.2024⁶. SMM viste i samtale en bekymring for at vern etter naturmangfoldloven vil skape hinder for arkeologisk forskning og kartlegging. Arkeologisk kartlegging og forskning vil kunne ha svært ulik påvirkning på verneverdiene, alt fra en overflate befaring til dype grøfter. Så med omsyn til verneverdiene er det nødvendig at det er mulig for forvaltningsmyndigheten å spesifisere vilkår med omsyn til omfang og gjennomføring av slike tiltak. Statsforvalteren vil tilrå at dette knyttes til spesifikke forskningsprosjekt, og det er derfor åpent for søknader om arkeologisk undersøkelser. Søknadene og vilkåra må tilse at tiltaket ikke forringe verneverdiene og ikke er i strid med verneformålet.

I utfyllende brev fra SMM, datert 02.07.2024, viser de til at kulturminner ved Mosvatnet, og at det ikke foreligger en helhetlig oversikt over disse. SMM viser til at Mosvatnet har vært brukt som vannkilde for Stavanger by og terskelen ved Schancheholen har hevet vannstanden. Noen av kulturminnene kan være under vann og vanskelige å påvise som følge av reguleringen. Videre så er det på landsiden kulturminner som ikke er beskrevet eller fått vernestatus vurdert. SMM er bekymret for at gjengroing og vedlikehold av infrastruktur- og turveier vil forringe opplevelsesverdien av kulturminnene. De anbefaler at det gjøres et arbeid for å sikre og synliggjøre kulturminner rundt Mosvatnet. SMM viser til en liste over 9 kulturminner med merknader som særskilt interesse.

---

⁶ <https://www.regjeringen.no/contentassets/137b0c9150df47b18991d509f9ec93c6/foredrag-27-sluttversjon.pdf>

Figur 5. Hentet fra uttalelsen til SMM. Nummererte punkt refererer til kjente kulturminner.

Statsforvalteren takker for innspill og viser til at forholdet mellom omsyn til kulturminner og til natur i verneområde etter naturmangfoldloven er avklart gjennom tidligere verneprosesser. Statsforvalteren ser ingen spesifikk grunn til å avvike fra den opparbeidete praksisen med at i verneområde så er det imperativt at omsyn til kulturminner må avklares for skjøtsel og skjøtsel av kulturminne må ta tilstrekkelig omsyn til verneverdiene i området.

Dette er avklart ved at forskriften åpner for at det kan søkes om «*istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.*», jf. § 7 bokstav a. Dette omfatter derimot ikke tiltak som er knyttet til undersøkelse/dokumentering/forskning på kulturminner. For at forvaltningsmyndigheten skal kunne ha mulighet til å vurdere slike tiltak er det åpnet for å søke om «*avgrenset bruk av verneområdet i samband med undervisning og vitenskapelig forskning.*», jf. § 7 bokstav n. I dette ligger det at arkeologiske forskningsmiljø kan søke om dispensasjon til å gjennomføre undersøkelser og dokumentering av kulturminner. Det må vises at det er i samband med spesifikke forskningsprosjekt. Forvaltningsmyndigheten må påse at tiltaket som det søkes dispensasjon for er av en slik karakter at det ikke påvirker naturverdiene nevneverdig eller er i strid med vernets formål. Det er etter Statsforvalteren sin vurdering ikke åpning for utgravninger, og det er ikke åpnet opp for motorisert ferdsel i samband med slike forskningstiltak. Arkeologiske- og kulturminneundersøkelser må skje skånsomt, og jordlaget og livet i bakken er også en del av verneverdiene i naturreservatet.

Med omsyn til de spesifikke punktene som er lista opp av SMM vil Statsforvalteren bemerke at nr. 3 i kartet ovenfor, så går innløp fra Madlagrøften litt lengre nord enn indikert og at den faller sammen med renseparken som i dag renner ut ved Tjensvollkrysset i vestre ende av Mosvatnet. Innløpet her er påvirket av forurensede masser som i sin tid ble benyttet til å fylle igjen et myrparti vest for Mosvatnet. Det er riktig at flere av grøftene rundt Mosvatnet drenerer vann fra dyrka mark til Mosvatnet. Dette er synlig via eldre flyfoto, jf. Stavanger 1937-09-24, Norge i bilder. Ørnasteinen, nr. 7., ble sprengt bort av Statens vegvesen ved etablering av kulvert i samband med utviding av motorveien og Ryfast-prosjektet. Tangen det visest til er rester av den østre fugleøya som ble fylt igjen ved byggingen av motorveien og etableringen av tursti og

Andedammen. Nr. 8 ishusene forsvant ved utfylling i samband med Madlaveien, ved etablering av Texas-lunden i nord, og dette arealet er holdt utenfor verneavgrensingen.

Statsforvalteren er positiv til innspill og ser verdien av kulturminnene, men vi er ikke like enig i at et vern av naturverdiene vil utgjøre en fare for kulturminnene slik SMM indikerer. Det er som nevnt åpning i forskriften for at vedlikehold og skjøtsel av kulturminner, og det kan dispenseres så fremt det ikke påvirker verneverdiene. Istandsettelse betyr i denne sammenheng ikke å bygge opp igjen kulturminner som er falt bort, for eksempel ishus.

I forskrift er det lagt til følgende spesifiserte dispensasjonsregler;

§ 7 bokstav n:

«

n. avgrenset bruk av verneområdet i samband med undervisning og vitenskapelig forskning.»

Stavanger orienteringsklubb svarer på høringen på vegne av orienteringskretsen. Det er Stavanger o-klubb som har orienteringskartet Mosvatnet/Våland som dekker hele området. Stavanger o-klubb er positiv til vern, men håper det kan utarbeides klare retningslinjer for bruk utenom hekkesesongen og trekk.

Stavanger o-klubb bruker orienteringskartene til opplæring og instruksjon. Til treningsløp og konkurranser er større deler av arealene i bruk.

O-klubben ber konkret om i) vi kan angi detaljer som er ok for poster som kan merkes av på kart som deles med skoler, speidere og til andre opplæringsformål, og ii) markeringer gitt i vedlagt orienteringskart kan benyttes i orienteringsløp (opplæring utenom hekkesesongen med forutsigbare regler.

Statsforvalteren takker for klar forespørsel til høringen, men vil bare delvis kunne imøtekomme innspillet. Vi ser o-klubben som viktig lokal idrettsaktør som bidrar med organisert trening og aktivitet, et positivt bidrag til helse og friluftstilbudene i Stavanger. Statsforvalteren ser organisering av konkurranse, og kartgrunnlag og poster for opplæring som større arrangementer etter verneforskriften. Dette selv om en utøvende gruppe i seg selv vil kunne være under grensen for større arrangement så legges det i forslaget opp til akkumulert bruk av areal som kvalifiserer til større arrangement. Dette er tilsvarende som for natursti ønsket av naturvernforbundet. Denne typen arrangement vil kunne produsere slitasje over tid og danne nye stier i terrenget utenfor turvegnettet slik det praktiseres i dag. Vernereglene er ikke til hinder for større arrangement langs turvegnettet markert i vernekart eller på skravur i vernekart, jf. § 3 bokstav d i forskrift.

Stavanger o-klubb ønsker tilgang til areal utover det som er frigitt for større arrangement til i) poster og ii) arrangement utenfor hekke- og trekkperioder.

Vi anser at o-klubben sitt forslag om å identifisere kartdetaljer som kan nyttes i som poster i terrenget er interessant for å kunne styre grad av forstyrrelser og slitasje. Derimot så vil vi ikke forskriftsfeste eller markere disse i vernekartet. Årsaken til det er at

vi ønsker at forvaltningsmyndigheten skal ha muligheten til å regulere påtrykket og den samlede differensierte belastningen i verneområdet. Ved forskriftsfesting av poster vil vi låse aktiviteten til disse punktet og det er dermed ikke mulig å skifte disse uten en revisjon av verneforskriften. Det vil heller ikke være mulig å regulere disse dersom det viser seg å være en uheldig plassering. Med bakgrunn i dette så er det ikke ønskelig å identifisere detaljer i vernekart eller å åpne eksplisitt for dette i verneforskriften utover den tilgangen som er gitt ved at det kan søkes om større arrangement.

Med dialog med forvaltningsmyndighet, gjennom søknad, vil Stavanger o-klubb kunne få dispensasjon til å angi poster som er gunstige for orienteringsaktivitet samtidig som de ikke er i strid med verneformålet eller påvirker naturverdiene nevneverdig. Stavanger o-klubb vil kunne søke periodisk dispensasjon, opp til 5 år, men forvaltningsmyndigheten har mulighet til å styre ferdselstrykket både i tid og rom slik at det ikke påvirker verneverdiene gjennom forstyrrelser eller slitasje. Forvaltningsmyndigheten må vurdere den samlede belastningen av alle tiltak som er i området. Det betyr at et delområde vil kunne få redusert tilgang på grunn av stor belastning av andre aktiviteter. Videre så ønsker Statsforvalteren ikke å favorisere enkelte aktiviteter framfor andre. Ved i forskrift å åpne for en spesifisert aktivitet vil forvaltningen være bundet til denne prioriteringen i deres vurdering av samlet belastning bl.a. ved vurdering av andre aktiviteter i verneområdet.

Videre så har Statsforvalteren forståelse for o-klubben sitt ønske om å få frigitt areal til sin aktivitet i perioder de anser som mindre skadelig for naturverdiene, hekke- og trekkperioder, jf. avgrensing i o-kart vedlagt innspillet. Statsforvalteren mener at dette er et forvaltningsspørsmål tilsvarende større arrangement. O-klubben har tilgang til å søke om større arrangement, og det kan gis tillatelse opp til 5-års perioder. Dette vil gi forutsigbarheten som o-klubben søker, samtidig gir det muligheter for forvaltningsmyndigheten til å vurdere samlet belastning. I slike bynære naturreservat vil belastningen vurderes kontinuerlig for å redusere fare for skade. Forslag slik det er tegnet i o-kartet overlapper også med områder som vil være mer utsatt for forstyrrelser. Områder mellom turvegnnettverket og vannene (Mosvatnet og Andedammen) vil være særlig utsatt for forstyrrelser og her vil markslaget være tidvis bløtere og mer utsatt for slitasje. Slike områder bør i stor grad unngås med omsyn til arrangert ferdsel.

Videre så vil Statsforvalteren peke på at Mosvatnet har naturverdier som er viktige å beskytte året rundt. Det er perioder som er mer kritisk enn andre, men disse er ikke bare korrelert med hekke- og trekkperioder. Det er flere fuglearter som overvintrer i Mosvatnet, og disse er i periode med lav temperatur og redusert mattilgang utsatt for forstyrrelser som vil medføre unødig energibruk. Forvaltningsmyndighet vil måtte vurdere helheten i naturreservatet når de skal se på arrangement, og ferdsel i terreng gjennom eller ved en fremmedart vil øke spredningsfaren. For eksempel det er ikke ønskelig å ha løp gjennom forekomst av parkslirekne. Derfor vil Statsforvalteren henstille Stavanger o-klubb til å ha en dialog med forvaltningsmyndigheten, slik at de gjennom søknad om dispensasjon kan få muligheter til å gjennomføre sin aktivitet uten at det forringer verneverdiene i Mosvatnet naturreservat.

Stavanger turistforening (STF) sitt innspill er rettet mot problemstillinger rundt publikumsaktivitet, tydelighet av vernereglene. STF retter seg mot sentrale problemstillinger for verneprosessen der det balanseres mellom naturhensyn og samfunnsinteresser. STF gjør oss oppmerksom på viktigheten av å ha et tydelig regelverk som er lett å forstå og forvalte. De løfter fram at restriksjoner mot ferdsel må være begrunnet i vern om naturverdiene, og trykk fra organisert ferdsel må sees opp imot trykk av akkumulert individuell ferdsel. STF ber om at grensen for større arrangement klargjøres i forvaltningsplan og at det blir en tallfestet grense. STF anbefaler en grense for større arrangement på 100 individ.

Statsforvalteren er enig med STF om at vernereglene må være tydelige og må ha et fokus på forvaltningsoppgavene. Som STF er inne på så er det den samlede belastningen som er av betydning med omsyn til ferdsel. I et bynært miljø, som har lang tradisjon som rekreasjon og aktivitetsområde for Stavangers befolkning og tilreisende så er det klart at slitasje er en vesentlig utfordring. Statsforvalteren ønsker at vernet ikke skal være til større hinder for ferdsel enn nødvendig, men samtidig gi forvaltningsmyndigheten tilstrekkelig verktøy til å regulere det slik at det ikke går ut over verneverdiene og verneformålet. Å sette et generelt ferdselsforbud utover selve vannflaten vil regnes som et drastisk virkemiddel selv for enkelte delområder. Det er også slik at et forskrifte-regulert generelt ferdselsforbud vil være varig. Slikt stedfestet forbud er ikke egnet der behovet for regulering kan variere fra år til år. Et delområde kan ha behov for ekstra beskyttelse et år, mens noe senere vil ferdselsmønster eller annet påtrykk kunne ha skapt et behov for vern en annen plass. For å differensiere behov for regulering er mekanismen i verneforskriften bygget opp slik at forvaltningsmyndigheten har mulighet for å drive skjøtsel på en måte som kan være i strid verneforskriften, jf. § 9 i forskrift og § 47 i naturmangfoldloven. Om vi ser på en enkeltpersons avtrykk så er det ikke forbud mot ferdsel, men det er dermed ikke en tillatelse til å forstyrre eller ødelegge naturverdier. Det betyr at selv om en person har lov til å ferdes utenfor turvegnettverket så må ferdselen være skånsom. Dette er regulert ved § 3 andre avsnitt bokstav a og b. Andre nivå av regulering er når en gruppe passerer en gitt størrelse og det er organisert så vil de må søke om dispensasjon om tilgang utenfor turstinnettverket og areal markert i vernekartet. På dette nivået er det vurdert at påtrykket er så stort og dominerende at det vil kunne skape negativ påverknad for verneverdiene. Det er derfor viktig at forvaltningsmyndigheten har anledning til å styre den samlede belastningen. Med denne måten vil det være mulig å gi tilgang til enkelte områder som tåler mer trykk enn andre, og eventuelt fordele trykket på flere områder. Sistnevnte ved at arrangement som foregår samtidig kan få tilgang til ulike delområder av naturreservatet. Det vil også bety at enkelte arrangement vil kunne måtte utsette sin aktivitet til enkelte perioder av året, eller helt utgå på grunn av stor samlet belastning. Statsforvalteren ser det som sin oppgave å gi forvaltningsmyndigheten tilstrekkelig verktøy til å gjennomføre slike tiltak. Videre vil forvaltningsmyndigheten ha mulighet for fysisk å avskjære ferdsel dersom det er behov for å verne om enkelte areal. Dette kan gjøres med taugjerde, jf. praksisen på Jærstrendene eller liknende.

Jærsoppen – mat og nyttevekstforeningen ønsker å få tilgang til å plukke individ eller deler av individ utover det som er åpnet for i forskrift, jf. § 4 bokstav a «*sanking av bær og matsopp*». Jærsoppen viser til behov for sikker identifisering av organismer og for opplæring.

Statsforvalteren viser til at «... *Det er forbudt å fjerne planter og sopp, inkludert lav, eller deler av disse fra naturreservatet.*», jf. § 3 andre avsnitt bokstav a. Dette forbudet skal forstås strengt, og det er ikke åpnet for unntak fra vernereglene eller dispensasjon gjennom spesifiserte dispensasjonsregler. Forvaltningsmyndighet kan gi dispensasjon til avgrenset demonstrasjon i felt i samband med undervisning så lenge dette skjer i området avgrenset til større arrangement og utsiktspunkt markert i vernekartet. Videre kan det gis dispensasjon til innsamlinger dersom det er et nødvendig ledd for konkrete forskningsprosjekt. Det er ikke å regne som forskningsprosjekt å samle inn materiale for identifisering alene selv om observasjonene i etterkant blir registrert i nasjonale databaser. Innsamling til undervisning og forskning skal i all hovedsak skje utenfor verneavgrensingen.

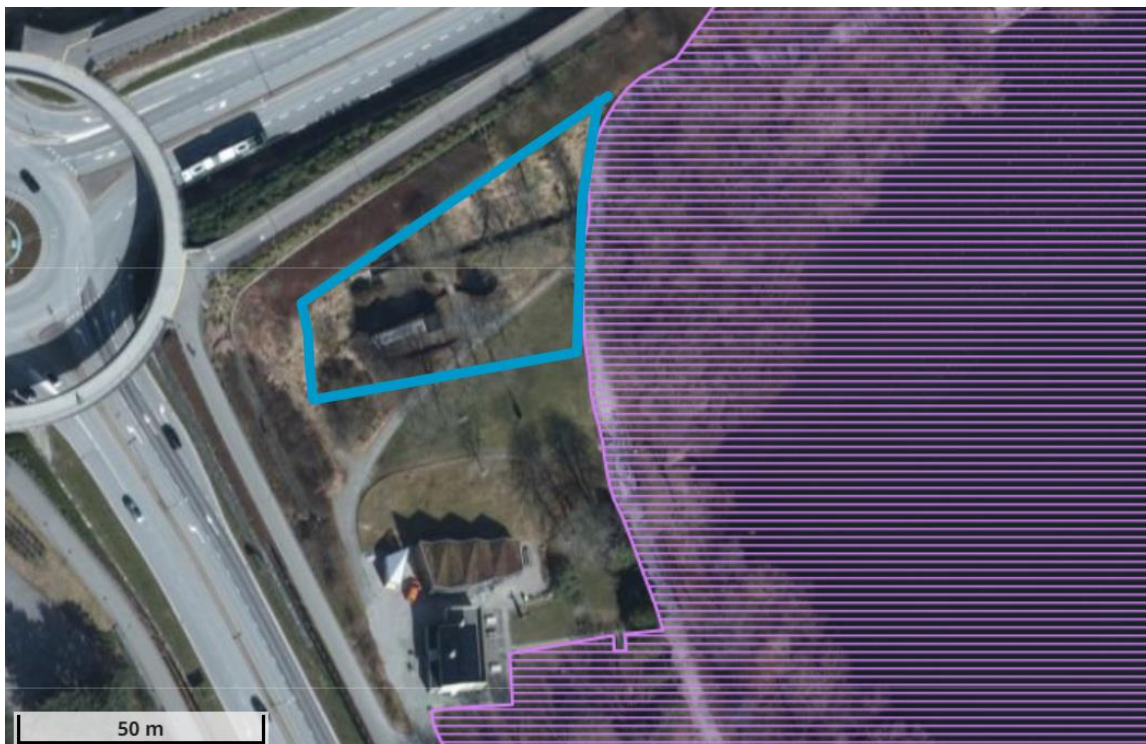
Åpen høring Mostun

Det ble arrangert åpent publikumsmøte for høring av verneplan for Mosvatnet naturreservat, 05.06.2024, ved Mostun natursenter i regi av Naturvernforbundet. Møtet ble «live-streamet» og i panelet satt representanter fra Statsforvalteren i Rogaland, Stavanger kommune, Birdlife Rogaland og Botanisk forening avd. Rogaland.

Innspill ved åpen høring:

- Renseparken ved Tjensvollkrysset fungerer dårlig – hvordan stiller et vern seg til avrenning av kloakk inn i naturreservatet.
- Hvordan er forholdet mellom dagens bruk og framtidig aktivitetsregulering.
- Er det mulig å utvide siktlinjene for å kunne observere og presentere fuglelivet bedre
- Hvorfor er ikke markene ved Texas-lunden og Madlaveien tatt med i vernet.
- Hva med mating av fugl
- Ferdsel utover tursti-nettverket for å observere planter
- Vil det være anledning for å arrangere guidede turer.

Statsforvalteren: Flere av momentene som ble løftet fram på åpen høring ble i etterkant meldt inn som egne punkt av interesseorganisasjonen sine høringsuttalelser.

Figur 6. Rensepark blått omriss, foreslått avgrensning av verneområdet lilla skravur. www.temakart-Rogaland.

I figur 6 vises renseparken som i all vesentlighet ligger på utsiden av verneområdet. Håndtering av overflatevann er kommunalt ansvar og renseparken ligger i dag på kommunal grunn. Renseanlegget får avrenning i grunnen fra masser deponert i grunnen under bebygde areal vest for Mosvatnet, om det i tillegg er kloakkavrenning er det Stavanger kommune sitt ansvar å håndtere dette. Området ligger utenfor verneavgrensingen, men eventuelle utbedringer i renseparken som omfatter verneområdet vil kreve en avklaring med forvaltningsmyndighet. «I naturreservatet må ingen foreta seg noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet», jf. § 3 første avsnitt, og «det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, eller andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker e.l., opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utslipp av kloakk eller annen form for forurensning, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.», jf. § 3 andre avsnitt bokstav c. Det er ikke åpnet i forskriften for arbeid med anlegg utover «vedlikehold av eksisterende bygninger, veier, stier og andre anlegg og innretninger i henhold til standard på vernetidspunktet», jf. § 4 bokstav b.

Dersom planlagt sanering av anlegg går utover denne begrensingen er det krav om søknad, som må vurderes i forhold til § 48 i naturmangfoldloven, dispensasjon fra vernevedtak.

Framtidig aktivitetsregulering – verneområdet vil gi liten begrensning for den enkelte utover det som er kommunens rådende forvaltning som grunneier av området. For større arrangement med aktivitet utenfor turstinettet og markerte areal i vernekartet vil dette være søknadspliktig. Dette er nødvendig for å kunne balansere bruk, slitasje, og

forstyrrelse av naturverdier. Det er forbudt å sykle utenfor turstinnettverket, og det er forbud mot motorisert ferdsel, med enkelte unntak. El-sykel, el-sparkesykel og el-rullestol er unntatt forbudet om motorisert ferdsel.

Siktlinjer og områder der kantvegetasjonen kan skjøttes av omsyn til publikums utsyn til vann er tegnet i vernekartet. Disse områdene er i dag i bruk og holdt aktivt åpne av kommunen. Statsforvalteren ser Birdlife sitt ønske om å observere og formidle fuglelivet, men det er en balanse i forhold til fuglenes behov for skjerming i ulike tider av året. Statsforvalteren mener dagens nivå opprettholdt av kommunen er tilstrekkelig åpning rundt Mosvatnet til at befolkningens behov for utsyn, og det gir mange muligheter for å vise fram fuglelivet til ulike tider av året. Vi gjør oppmerksom på at vernereglene ikke er til hinder for ferdsel, og fugletittere kan observere fugl i området så fremt det skjer varsomt og tar hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner, jf. § 5 første avsnitt i forslag til forskrift. I verneområdet er det forbud mot unødig forstyrrelse av dyrelivet, jf. § 4 andre avsnitt bokstav b. Av omsyn til fuglelivet vil Statsforvalteren ikke tilråde at siktlinjesonen blir utvidet.

Grasmarkene ved Texaslunden og Madlaveien er ikke tatt med på grunn av ønske fra Stavanger kommune om et aktivitetsområde. Grensen til verneområdet er tegnet på utsiden av turstien på dette strekket og kantsonen langs hele Texaslunden er definert som et område med utsiktsskjøtsel.

Hvordan stiller vernet seg til mating av fugler. Det er ikke tatt med et eksplisitt forbud mot mating av fugler i vernereglene. Det betyr at privatpersoner kan mate fugler så fremt dette ikke er unødig forstyrrelse av fuglelivet. Mating av fugler vil dessverre også kunne medføre en styrking av rottebestanden. Rotter er altetende og vil angripe fugl og særlig reirplasser er utsatt. Dersom rottebestanden tar seg opp som følge av mating, vil dette forringe verneverdien i formålet. Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, jf. forslag til forskrift § 9 og nml. § 47. I dette ligger det at forvaltningsmyndigheten kan gjennomføre tiltak som reduserer de negative påvirkningene, dette omfatter både fysiske tiltak og informasjonstiltak. Dette er en aktuell problemstilling mellom annet ved hekkeholmen, og forvaltningsmyndighet kan gjennomføre direkte tiltak for å redusere bestanden av rotter, men også redusere faren for at bestanden opprettholdes høy.

Det er ikke noe forbud mot å gå utenfor stinettet for å observere planter. Det er kun i tilfeller der det arrangeres større arrangement at det er et forbud utenfor stinnettverket, men i slike tilfeller er det mulig å søke forvaltningsmyndigheten om dispensasjon. For eksempel om det er en større ekskursion/guidet tur arrangert av en organisasjon eller næringsvirksomhet, så må disse søke forvaltningsmyndigheten om tillatelse til å gjennomføre aktivitet utenfor stinettet. Dersom aktiviteten foregår kun på stinettet er det ikke behov for søknad. For enkeltpersoner eller mindre grupper, f.eks. skoleklasse, er det ikke noe krav om dispensasjon for å ferdes utenfor stinnettverket. Derimot skal all ferdsel skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Å observere vil

i mange sammenhenger også omfatte å plukke å ta med seg individ eller deler av individ for identifisering. Det er et forbud mot å skade og ødelegge vegetasjon, og det er et forbud må å fjerne planter og sopp, inkludert lav, eller deler av disse fra naturreservatet, jf. § 3 andre avsnitt bokstav a. Det er unntak fra forbudet for bær og matsopp, som en fint kan ta med seg. I samband med observering av planter ble det henvist til et behov for å kunne ta med seg materiale for å identifisere arten korrekt. Det er ikke lov å samle materiale for identifisering utenfor verneområdet, men det er åpna for at til særskilte formål vil en kunne søke, dvs. undervisning og forskning, jf. § 7 bokstav n. Forskning må være koplet til spesifisert forskningsprosjekt, og det er ikke åpnet for innsamling av materiale kun for identifisering selv om dette blir gjennomført av personer ansatt ved forskningsinstitusjon eller at materialet skal registreres i nasjonale databaser. Forvaltningsmyndighet kan gjennomføre kartlegging av arter som ledd i forberedelse eller overvåking av skjøtselstiltak.

Det er fritt fram for å arrangere guidede turer på turstinettverket og de markerte områdene i vernekartet. Derimot om det er større arrangement så er det søknadspliktig om aktiviteten legges utenfor turstinettverket.

Det er ikke hinder for å arrangere guidede turer på turstinettverket eller markert areal i vernekartet. Dersom en skal nytte areal utover dette til hele eller deler av guidet tur så er dette søknadspliktig dersom det kan regnes som et større arrangement. Det vil være guidens forpliktelse å informere om vernereglene og se til at vernereglene blir fulgt.

Endringer under saksbehandling av verneplanprosess

Enderinger etter oppstart av verneprosess

Etter oppstartsmeldingen, datert 25.06.2021, har Statsforvalteren vært i flere dialogmøte med Stavanger kommune om verneavgrønsinga, verneforskrifta og formålet med vernet.

I utgangspunktet ble Mosvatnet lansert med intensjon som biotopvern for et fåtall utvalgte fuglearter og flaggermusarter, men naturverdiene i området er så omfattende at et biotopvern ikke vil være tilstrekkelig dekkende, som en bynær park og naturlandskap, for framtiden.

På bakgrunn av de store og varierte naturverdiene med rikt plante- og dyreliv, vil Statsforvalteren gå vidare med verneprosess av Mosvatnet med status som naturreservat, under navnet Mosvatnet naturreservat.

I tillegg er det gjort mindre justeringer av grensene til undersøkelsesområdet som ble presentert ved oppstartsmeldingen. Endringene omfatter ikke nye grunneiere.

Dialog gjennom verneprosessen fram til høring framgår av høringsdokumentet.

Sent i prosessen ble det behov for å avklare forholdet mellom verneordningene «vern av verdifull natur» og «frivillig skogvern». Etter samråd med Miljødirektoratet tok Statsforvalteren kontakt med Norskog AS som skogeierforening med kompetanse innenfor ordningen frivillig skogvern. Norskog AS har pågående samarbeid med Stavanger kommune vedrørende frivillig skogvern. Årsaken til problemstillingen, er at innenfor avgrensingen til Mosvatnet naturreservat står det 133 daa skog. Norskog kontaktet Stavanger kommune som stadfester at de avstår fra muligheten til å ta verneprosessen via frivillig skogvern. Statsforvalteren har i tillegg avklart de regionale skogsinteressene med fylkesskogmester i Rogaland. Fylkesskogmester stadfester at det ikke er vesentlige skognæringsinteresser i forbindelse med skogarealene rundt Mosvatnet.

Endringer etter høringsfrist av verneprosess

Som følge av innspill i høringsprosess har følgende endringer gjort til vernekart og forskrift.

Endringer i vernekartet:

- i) området markert med unntak fra forbudet mot større arrangement er utvidet til å omfatte hele arealet mellom Mostun og Stavanger kunstmuseum.
- ii) et bygg ved Mostun innenfor verneavgrensingen er fjernet fra vernekartet da huset er revet og erstattet med hus på utsiden av verneområdet.

I forskriften er følgende lagt til:

§ 4 bokstav g lyder:

«Stell av inntil 5 meter kantsone mot Tjensvoll gravlund med hensyn til gravlundens særpreg. Stell omfatter skånsom rydding av buskvegetasjon og greiner av tre som lener seg utover vernegrensa. Stell omfatter ikke felling av løvtre eller deponering av hageavfall.»

§ 7 bokstav l, m og n lyder:

«

- l. felling av lauvtre i 5 meter kantsone mot Tjensvoll gravlund.*
- m. etablere gjerde for å ringe inn gravlundene,*
- n. avgrenset bruk av verneområdet i samband med undervisning og vitenskapelig forskning.»*

Forvalting, økonomiske og administrative konsekvenser

Stavanger kommune har i dag forvaltningsmyndighet for verneområder innenfor kommunegrensa. Det er derfor naturlig at Stavanger kommune blir delegert forvaltningsmyndighet også for Mosvannet naturreservat etter vernevedtak.

Areal i verneforslaget er i dag lagt ut til natur- (NO1) og friområdeformål (FRI540) i kommuneplanens arealdel (KP 2023-2040, Stavanger kommune).

Vernet vil avgrense framtidige muligheter for bl.a. skogbruk, jordbruk, mineralutvinning, regulering av vassdrag, nedbygging og annen disponering av areal fra natur til andre formål. Kommunen som plan- og bygningsmyndighet må heller ikke gi byggetillatelse innenfor verneområdet før forholdet til verneforskriften er avklart. Det er ellers i verneplanprosessen lagt vekt på å imøtekomme andre interesser i møte gjennom avgrensing og forskriftsutforming. Unntak er vurdert for tiltak som ikke vil påvirke verneverdiene eller verneformålet nevneverdig, og i enkelte tilfeller er det åpnet opp for å gi dispensasjon om tiltak ikke medfører skade eller forstyrrelser gitt vilkår.

Mosvatnet naturreservat vil være et av de mest besøkte og brukte verneområda i landet. Det følger av den sentrale beliggenheten i forhold til Stavanger sentrum og boligområder rundt Mosvatnet. Områdets beliggenhet er slik at tursti-nettverket er en del av transportnettverket i Stavanger by, og særlig i samband med transport til og fra arbeid og skole. Særskilte omsyn er tatt gjennom forskrift for å sikre at vernets sameksistens med et høyt aktivitetsnivå.

Det er etter forskrift forbud mot større arrangement utfor nettverket av turstier og areal markert med skravur i vernekartet. Større arrangement er relativt til påvirkningen, men det er i utgangspunktet tenkt at en skoleklasse skal kunne besøke verneområdet uten å måtte søke om tillatelse. Selv om større arrangement ikke er forbudt på avgrensa areal i verneområdet, vil tiltakshaver alltid være ansvarlig for at tiltaket ikke påfører verneområdet unødige forstyrrelser og at tiltaket ikke medfører forsøpling.

Brukerinteresser er klarlagt gjennom kontakt med parter saken vedgår, samt gjennom oppstartmelding og høring av verneforslaget.

Statsforvalteren mener verneforslaget, slik det foreligger, har beskjedne negative konsekvenser. Samlet sett vurderer Statsforvalteren de samfunnsøkonomiske konsekvensene av vernet til på sikt å være svært positive. Forslaget vil sikre natur som har ei positiv samfunnsnytte, selv om denne ikke kan verdsettes i kroner og øre. Forslaget bidrar til oppfyllding av nasjonale og internasjonale forpliktelser om å ta vare på naturmangfoldet generelt og sjeldne og sårbar natur spesielt. Forslaget vil sikre natur som nå og i framtida vil bidra med karbonfangst og lagring. Verneforslaget vil sikre viktige område for friluftsliv, trening, rekreasjon og opplevelse. Dette gir klare folkehelsemessige gevinster, og Mosvatnet vil ha en høy verdi som leverandør av økosystemtjenester.

Av økonomiske konsekvenser vil i første rekke gå til å redusere innslaget av fremmede arter rundt Mosvatnet. Det er særlig prydbriegbær som bør reduseres og fremmede bartreslag bør fjernes fra verneområdet. Skogsområdene må skjøttes for å fremme etablering av stedege treslag. Særlig blir dette viktig i sump- og strandskogsområdene.

Det må også påregnes ressursbruk knyttet til forvaltning, saksbehandling, ulovlighetsoppfølging m.m. for forvaltningsmyndigheten til naturreservatet.

En viktig del av skjøtselen for Mosvatnet naturreservat er å ta vare på framkommelighet der dette er planlagt. Skjøtsel av skogsareala må ta omsyn til at tursti-nettverket skal være trygt og åpent sted å ferdes, slik at skjøtsel omfatter også beskjæring av tre som står i fare for å velte over stinettverket.

I verneplanen er det åpnet for at deler av området rundt Mosvatnet kan skjøttes med omsyn til utsyn. Disse områda er markert i vernekartet, og det medfører hogst i kantsonen til vassdraget. Etter vannressurslova § 11 om kantvegetasjon skal det opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr. Statsforvalteren har delegert myndighet i særlige tilfeller til å gi dispensasjon etter vannressursloven § 11. Forvaltningsmyndighet må søke om dispensasjon for å fjerne kantvegetasjon på utsiktspunktene slik de er avtegnet i vernekartet. Veilederen til vannressursloven § 11 tilsier at hogst av kantsone vil kunne gis for utsiktspunkt tilgjengelig for allmenheten. Statsforvalteren har anledning til å gi periodevis tillatelse til skjøtsel av kantsonen.

Statsforvalteren tilrår at forvaltningsmyndigheten prioriterer forvaltningsplan og besøksstrategi for Mosvatnet. En forvaltningsplan vil gi forutsigbar og tydelig forvaltning av både verneverdiene og formålet med foreslått vern. En besøksstrategi vil også kunne gi en planmessig kommunikasjon og veiledning til publikum, for eksempel informasjonstavler og kart, for å vise frem naturverdiene på en uforstyrret måte i samsvar med vernereglene. I tillegg vil besøksstrategien være viktig ledd av en forutsigbar forvaltning av større arrangement.

Stavanger kommune som forvaltningsmyndighet av sine verneområder deltar i Rogaland verneområdeforvalterforum. Forumet administreres av Statsforvalteren, og alle verneområdeforvalterne i Rogaland deltar i månedlige møter for erfaringsutveksling, drøfte aktuelle problemstillinger og som en kommunikasjonskanal med sentrale myndigheter.

Appendiks 1: Statsforvalterens merknader til forslag om forskrift

Foreslått forskrift om vern av Mosvatnet naturreservat, Stavanger kommune, Rogaland

Fastsatt ved kongelig resolusjon [dato] med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34, jf. § 37 og § 62 [og § 77 når forskriften opphever et verneområde som er vedtatt med hjemmel i tidligere lover enn naturmangfoldloven].
Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

§ 1 Formål

Formålet med forskriften er å bevare et område som inneholder truet, sjelden og sårbar natur med særlig betydning for biologisk mangfold i form av bynær park, bøke- og løvskog og vannområde med godt etablert strandskogvegetasjon med sumpskogpreg. Vannområdet og skogsområdene utgjør samlet et artsrikt økosystem, med essensielle økosystemfunksjoner for flere truede arter, inklusiv fugl og flaggermus.

Det er en målsetting å beholde verneverdiene i best mulig tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

SFRO merknader: Formålet med naturreservatet er å ta vare på mulighetene for alle arter å benytte området i livsnødvendige faser av livssyklusen. Det er derfor viktig at miljø- og naturforholdene, dvs. kvaliteten av leveområdet, beholder sin økologiske funksjon. Det er særlig pekt på variasjonen i skogsnaturtyper og vannområdet. Det er derfor viktig å bevare den helhetlige funksjonen som ligger i skogen, overgangen mot vannflaten og vannområdet, dvs. vannflaten, vannmassene og bunnsubstratet.

Formålets andre avsnitt inkluderer en målsetning om at verneverdiene skal ha en positiv utvikling, og det åpner for skjøtselsaktiviteter som kan gagne vernet.

§ 2 Geografisk avgrensning

Naturreservatet berører følgende gnr./bnr.: Stavanger kommune: 56/1335, 56/1956, 57/572, 57/1321, 57/1322, 57/1326, 57/1327, 57/1328, 57/1331, 57/1332, 57/1336, 57/1340, 58/783, 58/787 og 58/1232.

Naturreservatet dekker et totalareal på 608 daa. Grensene for naturreservatet går fram av kart datert Klima- og miljødepartementet [dato]. De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Stavanger kommune, hos Statsforvalteren i Rogaland, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet.

SFRO merknader: Avgrensingen av naturreservatet er basert på kartforslaget som inkluderer åpen vannflate, kantsonen og alle omkringliggende biotoper viktige for å sikre robust vern. Forvaltningsmyndigheten vil utføre merking i marka etter ikrafttredelse av verneforskriften.

§ 3 Vernebestemmelser

I naturreservatet må ingen foreta seg noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet.

For naturreservatet gjelder følgende vernebestemmelser:

- a. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp, inkludert lav, eller deler av disse fra naturreservatet. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.
- b. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelser. Utsetting av dyr er forbudt.
- c. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, eller andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker e.l., opplag av båter, framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utslipp av kloakk eller annen form for forurensning, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.
- d. Bruk av naturreservatet til større arrangementer er forbudt utenfor turveinettet og opparbeida plen markert i vernekart.
- e. Camping, teltslagning og oppsetting av kamuflasjennretninger for fotografering er forbudt.
- f. All bruk av ild, bålbrekking og grilling er forbudt.
- g. All fiske er forbudt.
- h. Det er båndtvang på hund.

SFRO merknader:

- a. *Vi har foreslått en streng bestemmelse med omsyn til vegetasjon og planteliv. Hensikten med bestemmelsen er å hindre unødig slitasje på plantebestander og vegetasjonen, som igjen vil medføre vesentlig påvirkning av biotopene. Vernet om vegetasjonen er ikke til hinder for sanking av bær og matsopp (jf. § 4 bokstav a).*
- b. *Vernebestemmelser er styrende for hvilke aktiviteter som er tillatt i verneområdet. Vi anser ikke skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelser på dyrelivet som forenlig med formålet med vernet. Verneområdet vil også miste sin funksjon dersom menneskelig aktivitet og forstyrrelser medfører at fugle- og dyrelivet ikke lenger benytter arealet. Derfor er det viktig at vernet omfatter aktiviteter som er egnet til generelle forstyrrelser også i de tilfeller der handlingen ikke er rettet mot spesifikke individ.*

Det er mange aktiviteter som vil havne inn under unødig forstyrrelser. Enkelte slike aktiviteter, slikt som lavflygning, er spesifisert i verneforskriften. Andre aktiviteter kan omfatte å la hund bade i Mosvatnet som kan være egnet til å forstyrre fugl, og dermed blir det hundeeiers ansvar å tilse at hunden ikke skremmer fugl. Aktiviteter på utsiden av verneområdet kan påvirke verneverdiene innenfor vernet, men her vil vernet kun få påvirkning dersom aktiviteten krever annen form for tillatelse.

Etterstrebbelse av dyr som kan ha negativ påvirkning for verneverdiene og verneformålet, vil kunne bli vurdert som skjøtselstiltak av forvaltningsmyndighet. Dette kan gjelde arter som rotter og mink som jakter på fugl.

Mosvatnet naturreservat er i et bynært område der det er behov for forvaltning av hjortevilt, da det kan oppstå farlige situasjoner og uttak kan være nødvendig for å ivareta allmenne helse- og sikkerhetshensyn. Generelt unntak fra fredning av dyreliv blir gitt forvaltningsmyndighet med omsyn til hjortevilt.

- c. *Listen over tiltak er ikke uttømmende, og forbudet vil omfatte alle former for tiltak som vil endre naturmiljøet, dvs. påvirke naturverdiene omfatta av verneformålet. Det betyr at bestemmelsen omfatter også tiltak som vil kunne gagne spesifikke naturverdier, f.eks. anlegge ekstra hekkeholme eller utvide eksisterende hekkeholme. Det omfatter også tiltak som er egnet til å senke vannivået/vannstanden.*
- d. *Bruk av området er til større arrangement med unntak av arrangement som kun benytter turveiene eller opparbeida plenareal markert i vernekartet. Dersom kun turveiene/plenene benyttes er det ikke forbudt å arrangere større arrangement, f.eks. mosjonsløp. I dette ligger det at all aktivitet knyttet til arrangementet blir holdt på turstiene/plenene eller utenfor verneområdet. Det er ikke åpnet for å ha eventuelt oppvarmingsområde utenfor turstien/plenene, eller drikkestasjoner plassert helt eller delvis på utsiden av turstien/plenene. Det er ikke lov å ha reklame eller informasjons skilt, eller liknende, utenfor turstien/plenene. Alle arrangement må rydde opp etter seg umiddelbart etter arrangementet er ferdig, ellers vil det være å regne som forsøpling, jf. § 3 bokstav c.*
- e. *Alle former for innretning av telt, tarp, presenning, hengekøyer eller lignende er forbudt uavhengig av bruksintensjon.*
- f. *All bruk av ild, bål, grilling etc. er forbudt innenfor verneområdet.*
- g. *Fiske er forbudt, her viderefører vi Stavanger kommune sin forvaltning av fisketillatelse. Det er Stavanger kommune som er grunneier. En ønsker å ha forbud mot å fiske da fiskeaktivitet kan være forstyrrende for fuglelivet. Mosvatnet er et viktig område med omsyn til fugleliv, og flere arter fugl hekker langs vasskanten og på holmer i vannet. Det vil være en unødvendig forstyrrelse av hekke og oppvekstområde. Mosvatnet er et område med stor aktivitetsbelastning og den samla belastningen på fuglelivet er vesentlig. Fiske er en aktivitet som foregår delvis på land og vann, og disse overgangsområdene er svært viktige for flere fuglearter. Vi vurderer også at det er unødvendig å tillate fiske her da det er fritt fiske i flere vann i nærområdet, f.eks. Store Stokkavatn (fritt fiske), Hålandsvatnet (kortsalg).*
- h. *Vi forsterker Stavanger kommune sin bestemmelse om båndtvang. Hunder som løper fritt eller på lang line vil medføre betydelig fare for forstyrrelser av biotopene. Det vil kunne påvirke verneverdiene sterkt, og det regnes som unødig da det eksisterer områder i Stavanger kommune som er bedre egnet til slik aktivitet. Ved bruk av langline har hunder en langt større aksjonsradius og i større grad muligheten til å bevege seg fritt og jage vilt, i tillegg til å snuse opp og skade reir eller unger. Mange fugler er vare for fritt bevegende rovdyr. Ved langline har hunder mulighet til å endre bevegelsesadferd til et mye mer truende bevegelsesmønster. Dette medfører at fugler flyr opp og blir engstelige på en langt større avstand enn hunder i kort bånd.*
- Vi vurderer derfor at forbudet mot unødig forstyrrelser, jf. § 3 bokstav c, ikke er tilstrekkelig preventivt i forhold til fare og konsekvensene av forstyrning fri hund og lang line vil medføre for verneverdiene og verneformålet. I forvaltningen av området vil det bli skiltet for bruk av kort line, dvs. hund må holdes på line tilsvarende 2 m.*

§ 4 Generelle unntak fra vernebestemmelsene

Vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for

- a. sanking av bær og matsopp,
- b. vedlikehold av eksisterende bygninger, veier, stier og andre anlegg og innretninger i henhold til standard på vernetidspunktet,
- c. drift og vedlikehold, og nødvendig istandsetting ved akutt utfall på eksisterende strøm- og lysnett i og inntil verneområdet,
- d. drift og vedlikehold, og nødvendig istandsetting ved akutt utfall på eksisterende vann- og avløpsnett i og inntil verneområdet,
- e. skånsom skjøtsel av kantvegetasjon ved utsiktspunkt og strekk ved Texaslunden angitt i vernekart,
- f. uttak av hjortevilt i regi av forvaltningsmyndigheten.
- g. Stell av inntil 5 meter kantsone mot Tjensvoll gravlund med hensyn til gravlundens særpreg. Stell omfatter skånsom rydding av buskvegetasjon og greiner av tre som lener seg utover vernegrensa. Stell omfatter ikke felling av løvtre eller deponering av hageavfall.

SFRO merknader:

I generelle unntak ligger all aktivitet som forvaltningsmyndighet vil vurdere til ikke å påvirke verneverdiene eller verneformålet nevneverdig negativt. Disse aktivitetene vil derfor være unntatt krav om søknad.

- a. *Det er lov å sanke bær og matsopp. Dette innebærer frukt av planter, men ikke hele planter. Unntaket omfatter ikke høsting av hele eller deler av planten f.eks. ramsløk, og som dermed utgjør en inngripen i vegetasjonen, jf. § 3 bokstav a.*
- b. *Det er lov å vedlikeholde de innretningene, bygg, veier, osv., som ligger innenfor verneavgrensingen så de fremstår ved vernetidspunkt. Dette omfatter ikke forbedringer eller utvidelser av anlegg. Det vil heller ikke omfatte gjenreising av tidligere bygg, selv om disse står på tufter av eldre bygg. For alle endringer utover standard på vernetidspunkt vil det være krav om dispensasjon fra verneforskriften.*
- c. *Standard teknisk unntak for å sikre energitilførsel, jf. merknad til oppstartsmelding fra NVE.*
- d. *Standard teknisk unntak for vedlikehold i regi av Stavanger kommune.*
- e. *Det åpnes for at skjøtsel av kantvegetasjonen på definerte utsiktspunkt og ved Texaslunden. Kantskjøtsel omfatter ikke fjerning av etablerte tre. Statsforvalteren er forvaltningsmyndighet for vannressursloven § 11 om kantsonevegetasjon, og har myndighet til å gi dispensasjon fra krav om å opprettholde en naturlig kantvegetasjon, jf. vannressursloven § 11 første og tredje avsnitt. I henhold til NVE sin veileder om kantvegetasjon er det åpnet for å gi dispensasjon til å fjerne kantvegetasjon ved utsiktspunkt tilgjengelig for allmennheten. For kantvegetasjonen langs Texas-lunden merkes det at denne har vært skjøttet for å kunne gi utsikt til Mosvatnet siden før vannressursloven § 11 ble vedtatt. Det er derfor Statsforvalteren sin vurdering at å skjømte utsiktspunktene og strekket langs Texas-lunden slik som angitt i vernekartet, ikke vil medføre brudd på vannressursloven § 11, og det er derfor hensiktsmessig å åpne for slik skjøtsel i forhold til vernereglene, så framtid det ikke blir fjernet etablerte trær.*
- f. *Kommunen gjør i dag uttak av hjortevilt ved Mosvatnet. For å ivareta allmenne sikkerhetshensyn er det viktig at denne virksomheten ikke blir hindret av vernereglene.*
- g. *Etter dialog med Stavanger Kirkelige Fellesråd har Statsforvalteren foreslått en sone (5 meter) i grensen mellom verneområdet og gravlundene, der vernereglene ikke er til hinder for stell med hensyn til gravlundens særpreg. Stell omfatter enkel rydding/luking slik at gravlundens verdighet blir opprettholdt. Det omfatter fjerning av greiner som strekker seg ut over gravlundene og kan utgjøre fare. Det omfatter ikke hogst av tre. Dersom sikringshogst av tre må skje må forvaltningsmyndighet kontaktes, jf. § 7 bokstav l. Hensikten med sonen er å ikke være*

til hinder for å ha en ramme rundt gravlunden som gir et visuelt verdig inntrykk. Dette inngår ikke som en del av skjøtsel av naturverdier, derfor har det vært nødvendig å åpne opp for slike tiltak. Stell omfatter ikke deponering av planteavfall.

§ 5 Regulering av ferdsel

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

I naturreservatet gjelder følgende bestemmelser om ferdsel:

- a. All ferdsel på vannflater er forbudt, forbudet gjelder også bruk av modellbåter og undervannsdroner.
- b. Motorisert ferdsel til lands er forbudt, overflyging under 300 m er forbudt. Forbudet gjelder også bruk av modellfly og droner.
- c. Sykling er forbudt utenom eksisterende veier og stier markert i vernekart.

SFRO merknader:

I utgangspunktet skal all ferdsel skje på en måte som tar hensyn til naturverdiene.

- a. *Det er ikke lov å ferdes på og i vannflater. Dette forbudet omfatter også bruk av modellbåter, med eller uten motor, og undervannsdroner. Unntak fra dette vil være når det er is på vatnet, jf. § 6 bokstav d.*
- b. *Alle former for motorferdsel er i utgangspunktet forbudt på land til vanns og i luften. For naturreservatet er det også et overflygingsforbud under 300 m. Forbudet gjelder også bruk av droner, modellbåter etc. Opplistingen er ikke uttømmende, dette betyr at om det skal komme nye former for farkoster som kan være forstyrrende så vil disse også være omfatta av forbudet.*
- c. *Sykling utenfor veinettverket er forbudt. Sykling vil være forstyrrende for biotopen, og utstrakt terrengsykling vil kunne medføre slitasje og atferdsendringer slik som unnvikelse av å utnytte hele biotopen.*

§ 6 Generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene

Ferdselsbestemmelsene i § 5 er ikke til hinder for gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, luftambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtelses- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingsvirksomhet.

Ferdselsbestemmelsene i § 5 annet ledd er ikke til hinder for:

- a. nødvendig motorferdsel i samband med akutte utfall eller fare for akutt utfall på eksisterende strøm- og lysnett. Ved bruk av motorisert transport skal det i etterkant sendes melding til forvaltningsmyndighet.
- b. nødvendig motorferdsel i samband med akutte utfall eller fare for akutt utfall på eksisterende vann- og avløpsnett. Ved bruk av motorisert transport skal det i etterkant sendes melding til forvaltningsmyndighet.
- c. nødvendig motorferdsel i samband med snøbrøyting av grusveier vinterstid. Grusveiene kan strøs med grus, men ikke saltes.
- d. ferdsel på islagte vannflater.
- e. ferdsel med el-sykkel, el-sparkesykkel eller el-rullestol på turveier markert i vernekartet.

SFRO merknader:

De generelle unntaksreglene fritar all form for uttrykning i regi av brannvesen, politi, eller ambulanse fra vernereglene. I like måte er det fritak for militære operativ virksomhet, oppsynsvirksomhet og for å løse forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndighet. Merk at fritaket ikke er virksom for øvelsesvirksomhet utført av nevnte etater.

- a. Det er fritak for å sikre strømforsyning ved akutte utfall eller fare for utfall
- b. Det er fritak for å sikre vann- og avløpsnett ved akutt utfall eller fare for utfall. I dette ligger det at det skal være hendelser som er ikke kunne ha vært planlagt eller som kan avvente planlegging.
- c. Stavanger kommune vil ved enkelte tilfeller ha behov for at stinettverket gjennom Mosvatnet blir brøytet fri for snø. Det er derfor åpnet for slik virksomhet i verneforskriften.
- d. Om islaget på Mosvatnet blir tykt vinterstid er dette et område der mange pleier å dra for å skøyte eller stå på ski om det er føre. Stavanger kommune overvåker istykkelsen og informerer publikum når isen er sikker. For at ferdelsesrestriksjonen på vannflate ikke skal være til hinder for denne aktiviteten er det åpnet for ferdsel på islagte vannflater.
- e. Elektriske fremkomstmidler som el-sykkel, el-sparkesykkel og el-rullestol blir berørt av forbudet mot motorisert ferdsel, jf. § 5 b. I et bynært miljø med turveier anlagt som en del av ferdelsårene vil det være unaturlig å skape hinder for bruk av disse framkomstmidlene.

§ 7 Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

- a. istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.
- b. tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk.
- c. ringmerking av fugl.
- d. uttak av fremmede arter.
- e. merking og rydding av nye stier.
- f. avgrenset bruk av verneområdet for større arrangementer nevnt i § 3 andre ledd bokstav d.
- g. Oppgradering og fornying av strøm- og lysnett.
- h. nødvendig motorisert ferdsel i samband med drift, vedlikehold, oppgradering og fornying av strøm- og lysnett.
- i. nødvendig motorisert ferdsel i samband med drift, vedlikehold, oppgradering og fornying av vann- og avløpsnett.
- j. motorisert ferdsel for å måke fri skøytebane eller lage skispor på islagt vannflate.
- k. nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter § 4 bokstav b og § 7 bokstav a og f.
- l. felling av lauvtre i 5 meter kantsone mot Tjensvoll gravlund.
- m. etablere gjerde for å ringe inn gravlunden.
- n. avgrenset bruk av verneområdet i samband med undervisning og vitenskapelig forskning.

SFRO merknader:

Spesifiserte dispensasjonsbestemmelser er et regelsett for tiltak som kan påvirke verneverdiene, men der det etter en vurdering av forvaltningsmyndighet kan åpnes for unntak gjennom enkeltvedtak. For disse tiltakene er det krav om tillatelse før tiltaket settes i gang. En tillatelse er påregnelig om det ikke påvirker verneverdiene eller verneformålet nevneverdig, men det kan bli gitt med vilkår for gjennomføring.

- a) *Kulturminner kan skjøttes innenfor verneområdet. I slike tilfeller vil det være nødvendig med dialog mellom verneområdemyndighet og kulturminnemyndighet. En eventuell tillatelse til skjøtsel av kulturminne må innhentes fra begge instanser, tillatelse etter kulturminneloven gir ikke fritak etter verneforskrift. Etter verneforskrift må det blant annet også vurderes tidspunkt for gjennomføring, da verneverdiene kan være ulik grad av sårbarhet til ulike tidspunkt av året.*

- b) Her er det forvaltning av jaktbart vilt og fisk. Merk at det er forbud mot å fiske, og det er ikke åpnet opp for regulær jakt innenfor verneområdet.
- c) Ringmerking ble vurdert til å legges inn under generelle dispensasjonsregler. Ringmerking ansees som skjøtsel og forvaltningsmyndigheten kan selv utføre skjøtelsarbeid, eller delegerer arbeidet etter eget initiativ eller etter søknad/henvendelse. Ringmerking tas derfor ikke med under unntaksbestemmelsen i § 4. Det betyr at dersom andre enn forvaltningsmyndighet skal gjennomføre ringmerking er det et krav om søknad.
- d) Det blir åpnet opp for å bekjempe fremmede arter. Dette gjelder for tiltak utover de tiltak som er i regi av forvaltningsmyndighet. For forvaltningsmyndighet vil fjerning av fremmede arter inngå som regulær skjøtsel.
- e) Dersom det er ønskelig med nye stier må det foreligge en tillatelse fra forvaltningsmyndighet før igangsettelse.
- f) Dersom det skal gjennomføres større arrangement må det foreligge en godkjenning fra forvaltningsmyndighet. En slik godkjenning vil kunne bli gitt på vilkår om det ikke forringer verneformålet eller påvirker verneverdiene nevneverdig. Forbudet mot større arrangement gjelder på utsiden av grusveiene. Dersom arrangør av større arrangement planlegger å bruke stinettverket, f.eks. til løp, men ønsker også å ha elementer utenfor grussti blir arrangementet automatisk underlagt krav om søknad. Det kan være drikkestasjon som må stå delvis på utsiden av vegen eller informasjon/reklameplakater. Når det gjelder størrelse på arrangement vil det til en viss grad avhenge av tiltaksform og tidspunkt. I utgangspunktet er det tenkt at aktiviteter i grupper på størrelse av en skoleklasse ikke vil kreve dispensasjon. Da vil skoleklasser ikke ha behov for å søke tillatelse for å arrangere klasseturer. Ved større arrangement er det det totale avtrykket som teller, og det en kan ikke omgå krav om tillatelse ved å sette opp heat/puljer med færre deltakere.
- g) Etter innspill og dialog med Lnett AS har Statsforvalteren kommet til at det er hensiktsmessig å åpne for at oppgradering og fornying av strøm- og lysnettet kan søkes om. Vi ønsker ikke at det skal være en del av generelle unntak da vi anser dette som planleggbare tiltak, og det er tiltak som vil kunne påvirke verneverdiene vesentlig om det blir gjennomført uten hensyntakende. Dette er i tråd med tidligere kgl. res.
- h) Det kan søkes om å få tillatelse til motorferdsel i samband med overføringsnett.
- i) Det kan søkes om å få tillatelse til motorferdsel i samband med vann og avløp.
- j) Det kan søkes om å få måke skøytebane eller lage skispor, dette er en tradisjon og et viktig friluftstilbud for Stavanger. Dette er ikke regelmessig, så vi vurderer det slik at tiltaket må vurderes ved hvert tilfelle.
- k) Det kan søkes om å få tillatelse til motorferdsel i samband med vedlikehold, jf. § 4 bokstav b, og avgrenset bruk for større arrangement, jf. § 7 bokstav f.
- l) I dialog med Stavanger Kirkelige fellesråd er det framstilt et potensielt behov i framtiden for å felle enkelttre som står i fare for helt eller delvis velte inn i gravlunden. For å unngå skade er det åpnet for at forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til felling av slike tre.
- m) Statsforvalteren ble gjort oppmerksom på krav om inngjerdet gravlund, jf. gravplassforskriften. Det er i dag ikke et gjerde mellom Tjensvoll gravlund og foreslått vernegrense. Det er derfor åpnet for at forvaltningsmyndighet for gravplassen vil kunne søke om å sette opp et gjerde.
- n) Mosvatnet er i dag brukt i undervisning i ulike nivå, fra barnehage, barne- og ungdomsskole, videregående skole, og i generell undervisning av grupper. I verneområdet er det forbud mot å skade, ødelegge og forstyrre både vegetasjon og dyreliv, jf. § 3 andre avsnitt bokstav a og b. Dette gjelder uavhengig av forbudet mot større arrangement, som i seg selv kan dispenseres, og det betyr at i en undervisningssituasjon så er det ikke lov å ta med dyr eller planter eller

delar av disse. En skoleklasse kan fritt, men skånsomt, gå rundt å observere naturverdiene, men undervisningsopplegget kan ikke omfatte noen form for innsamling. Dersom undervisningen ønsker å samle inn materiale av planter eller dyr/insekter mm., på land eller i vann så må dette avklares med vernemyndighetene. Det legges opp til at innsamling av undervisningsmateriale skal skje utenfor verneområdet. Det kan gis dispensasjon til å demonstrere f.eks. vanninsekter ved å samle inn prøver fra de områdene som er avklart for kantskjøtsel, jf. vernekart. Disse må umiddelbart settes ut etter demonstrasjonen. Det skal for innsamlinger/demonstrasjoner fortrinnsvis benyttes areal utenfor verneområdet eller området avklart for større arrangement, jf. vernekart. Det betyr at for undervisning av mindre grupper, skoleklasse eller tilsvarende, er det ingen restriksjoner på ferdsel, men de må søke om tillatelse for å samle inn materiale. Dersom undervisningsgruppen må regnes som større arrangement (større enn en skoleklasse) må tiltakshaver søke om dispensasjon om både større arrangement og innsamling av materiale dersom sistnevnt er tiltenkt. Tilsvarende er det åpnet for å dispensere for vitenskapelig forskning. Her må forvaltningsmyndigheten vurdere inngrepet i forhold til verneverdiene og verneformålet. Det er viktig at innsamlinger i forskningsprosjekt blir registrert i offentlige databaser slik at de er tilgjengelige for forvaltningsmyndigheten og annen forskning. Tiltakshaver må vise at det er knyttet til et forskningsprosjekt i søknaden. Innsamlinger av materiale for artsbestemmelse alene er ikke omfatta av dispensasjonen selv om data blir registrert og eller innsamler er knyttet til forskningsmiljø.

§ 8 Generelle dispensasjonsbestemmelser

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

SFRO merknader:

Bestemmelsen er en ren henvisning til dispensasjonshjemmelen i naturmangfoldloven § 48. Denne bestemmelsen åpner opp for at forvaltningsmyndighet har mulighet til å vurdere dispensasjon fra vernevedtak gitt vilkår gitt av § 48 første avsnitt. Hensikten er å ta omsyn til framtidige behov som ikke ble vurdert gjennom forarbeid til vernevedtak. Aktiviteter i strid med verneforskriften som ikke er omfattet av opplistingen i § 7 kan vurderes etter naturmangfoldloven § 48.

§ 9 Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

SFRO merknader:

Paragraf 9 i verneforskrift regulerer mulighetene til forvaltningsmyndighet har til å gjennomføre skjøtsel for å opprettholde verneverdiene og vernets formål. SFRO spesifiserer at skjøtsel omfatter også erstatningsplanting for avgåtte tre. Individet det erstattes med må være stedegen art, og allerede eksistere i verneområdet. Skjøtsel i naturreservatet vil omtales nærmere i forvaltningsplanen.

§ 10 Forvaltningsplan

Det kan utarbeides forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning av naturreservatet. Forvaltningsplanen kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

SFRO merknader:

Det er en forventning om at en forvaltningsplan følger etter vernevedtak, og for Mosvatnet naturreservat vil det være naturlig med en besøksstrategi. Forvaltningsplanen vil omfatte forståelsen av verneforskriften og hvordan den skal nyttes for å ta vare på verneverdiene i området.

§ 11 Forvaltningsmyndighet

Miljødirektoratet fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

SFRO merknader:

Miljødirektoratet vil delegere forvaltningsmyndighet, og Stavanger kommune har delegert forvaltningsmyndighet for sine verneområder. De vil få tildelt muligheten om å søke forvaltningsmyndighet for et Mosvatnet naturreservat etter vedtak.

§ 12 Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.

STATSFORVALTEREN I ROGALAND

Statens Hus, Lagårdsveien 44, Pb. 59, 4001 Stavanger | sfropost@statsforvalteren.no |

